

Іван ЛІБЕР

Український мішаний хор

Зелена ліщина

Монографія

Редактор: *Корнелій ІРОД*
Обкладинка і техноредагування: *Ірина МОЙСЕЙ*
Комп'ютерний набір: *Ірина КОВАЧ*

Референти: *Іван ГЕРБІЛ*
Роман ПЕТРАШУК
Михайло ТРАЙСТА

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
LIBER, IVAN

Ukrainskyi mishanyi hor : Zelena lishchyna :
monografiia / Ivan Liber. - București : R.C.R. Editorial, 2021
ISBN 978-606-745-107-8

78

Наклад фінансований
СОЮЗОМ УКРАЇНЦІВ РУМУНІЇ

Іван ЛІБЕР

Український мішаний хор

Зелена ліщина

Монографія

Видавництво RCR EDITORIAL

Бухарест - 2021

Український мішаний хор «Зелена ліщина»

Протягом своєї понад 60-річної діяльності український мішаний хор «Зелена ліщина» став відомим не тільки в Банаті, а й навіть в усій Румунії. Завдяки праці цього колективу пісенна культура банатських українців стала відомою у всіх місцевостях, де виступав цей хор.

Перед тим, як приступити безпосередньо до історії заснування і діяльності українського мішаного хору «Зелена ліщина», потрібно подати кілька даних відносно місцевості, де він був створений і діяв, та значення цього колективу в житті місцевої, і не тільки, громади.

Хор «Зелена ліщина» знаходиться у селі Копашиль (офіційна назва Копачеле) Караш-Северінського повіту, розташованому на віддалі восьми кілометрів від шосейної Європейської дороги Карансебеш-Тімішоара. Сюди, у це село, понад сто років тому загостили перші закарпатські українці, які покинули свій рідний край у пошуках кращого життя.

Як згадується в різних джерелах (стаття у газеті «Фламура» журналіста Георге Журма, м. Ришіца; монографія села Копашиль «З високої полонини до зеленої ліщини» Петра та Івана Кимпяну; монографія села Зоріле Олени та Ілька Лазарів; передмова до збірки українських народних пісень Банату «Зелена ліщина» Івана Лібера та передмова до збірника «Українські пісні Банату, Руму-

нія» Івана Хланти) на початку XX століття значна частина українського населення Закарпаття покинула свої рідні місцевості й переселилася в різні краї Угорщини, Сербії, США, Канади, Румунії.

У Румунії закарпатці вибрали для оселення краї вирубаних лісів, куди до того часу закарпатські лісоруби прибували на заробітки. Перші такі терени, де осілися закарпатці, це були місця, де сьогодні розміщені села Копашиль, Зоріле і Корнуцел. На цих трьох місцях вони купили ділянки землі, побудували хати, таким чином створивши у Банаті нові поселення з компактным українським населенням, яке і сьогодні щиро зберігає свою мову, пісню і звичаї. Отже, можна стверджувати, що село Копашиль було засноване на початку XX століття, коли перші закарпатці переселилися сюди. Таким шляхом, нові громадяни Банатського краю, будучи під одним і тим самим Австро-Угорським «крилом» із закарпатцями, розпочали господарювати на нових місцях, розмножувати худобу, будувати хати, працювати у лісах. Праця була нелегкою, беручи до уваги, що терени після вирубування лісів потрібно було очистити від пнів і кореневища. Для цього селяни були змушені важко працювати, і робота просувалася дуже повільно. Як розказував один із перших переселенців Дикун Юра, коли починали садити кукурудзу, то робота так «пиняво» йшла, що, коли доходили до кінця сівби, на початку тої площі кукурудза вже сходила.

Беручи до уваги, що нові банатці були на початку нового життя, у них і робочої худоби було мало. До цього додається й надто слабка взаємодія із сусідніми жителями Банату, спричинена незнанням мови. Тому труднощів було дуже багато, а рівень життєвих умов дуже повільно піднімався до нормального для тих часів.

Пізніше на заваді покращенню життєвих умов нових банатців стала Перша світова війна, у якій полягло багато русинів-українців.

Незважаючи на виснажливу боротьбу із труднощами, які виникають у щоденному житті, українці знаходили час і для розваги. Під акомпанемент скрипки чи сопілки вони часто заводили різні гулі, подеколи танцюючи навіть босоніж. Тим паче, що між новими банатцями було багато сопіларів та скрипалів.

Сьогоднішні банатські українці, хоч і не бачили їх ніколи, та добре знають із переказів про таких музикантів, як скрипаль Гриць (справжнє ім'я Тюх), Кут Павел, Пішта Іван, Кут Василь, Дикун Митер, Ковбиця Іван, Субота Іван, Вадюник Юра, Мароді Юра, Росоха Митер (Парашук), Росоха Петро, Галащук Іван, Крільо Іван та Крільо Василь із Кричова, Дорунда Іван та Макар Василь із села Зоріле, Бугай Іван та Попович Василь із Корнуцелу.

Ці музиканти (гудаки) спочатку грали кожен окремо, а потім почали гуртуватися у малі колективи, які складалися із першої скрипки, другої скрипки (контра) і бубна або контрабаса, який надавав ритм.

Під час таких гулів співали, танцювали, приказували – усіляко намагалися підтримувати атмосферу розваги.

Що стосується репертуару танців, треба відмітити, що він залишився дуже скромним, та, незважаючи на це, на гуляннях не сиділи по кутах, а таки завжди танцювали. Назви танців були простими: «Танець», «Катеринка», «Міщанинова», «Богарь». Безумовно, без них не обходилося жодне весілля чи інша забава до певного часу, коли увійшли в репертуар класичні танці, як вальс, танго та інші, а частина народних танців забулася, залишився тільки «Танець», який і сьогодні, незважаючи на часи, продовжує бути од-

ним із найпопулярніших. Цей танець дуже простий: група танцюристів стає в коло, спочатку два кроки вліво, два – вправо, а після кількох повторень спочатку крутиться в один бік, потім в інший. Що стосується числа танцюристів одної групи, це вже залежить від настрою, від волі, від необхідності, його можна танцювати удвох, втрох, учотирьох і т. д.

Щодо мелодій, за якими можна танцювати, це вже залежить від музикантів, які знають танцювальний репертуар.

Важливим є те, щоби мелодії для «Танця» були дводольними у швидкому темпі. Копашильський хореографічний колектив «Дружба», наприклад, використовував народні мелодії для виконання танців, виступаючи на концертах, організованих місцевим будинком культури чи Союзом українців Румунії.

Банатські українці – це співучі люди. У їхній історії пісня завжди служила для вираження душевного стану: утіхи й суму, радості й незадоволення та ін. Тому вони завжди співали: при роботі в полі, при скотарстві чи на вечорницях. Донедавна вдень чи ввечорами вулицями було чути, як чоловіки, старші чи молодші, ідучи групами, співають. Сьогодні таке явище відбувається ще на Святий вечір, коли ходять вулицями колядуючи.

Донедавна на весіллях не співали ніякі запрошені співаки, а тільки сватівники. Треба зауважити, що в такий спосіб зберігалася і народна пісня в пам'яті народу.

У пісенному репертуарі молодих чи старших «банатців» можна було знайти пісні закарпатського походження: «В зеленім гаечку», «Черлена ружа трояка», «Перша шіфа до краю приходить» та багато інших, але поруч із ними появилися й інші: «Аж кілька я світа сховався», «Ой там

за горою», «Через пень колоду котити» та багато інших (Див. «Зелена ліщина» чи «Пісні Банату, Румунія»).

Треба відзначити, що окрім церкви, школи та весіль, українці мали багато нагод співати колективно, меншими чи більшими групами. Ці групи були завжди випадковими, але треба зауважити, що у школах вчителі й учні співали організовано. Тут уже йдеться про організовані групи. Після Другої світової війни у копашильській школі такою організацією займався учитель-пенсіонер Юрій Гордийчук, батько тодішнього директора Копашильської школи, а також учитель Петро Павленко. Крім того, учителі уже почали збирати молодь і навчати їх українських пісень, як «Не пий, коню, воду», «Звідси є гора, звідти другая» та інших.

Те саме пригадують собі старші люди про учителя-священника Ісидора Мігалецького.

У грудні 1951 року із допомогою учительського колективу Копашильської семирічної школи, керованої професором Романом Гордийчуком та його дружиною Олею Гордийчук, була зібрана значна група молоді села, яка і склала основу нового мішаного хору. Диригентом став автор цих рядків, Іван Лібер, один із перших випускників Сігетської української педагогічної школи, за ініціативою якого і була зорганізована перша репетиція. Так «народився» перший мішаний український хор у Банаті. Свою назву «Зелена ліщина» хор запозичив від однойменної популярної в Копашилі української народної пісні.

Завдання диригента, на перший погляд, було досить простим – учити людей співати, і він поставив собі за мету наслідувати свого професора співу Михайла Митринюка.

На репетицію зійшлося багато хлопців і дівчат. Першими співаками в хорі були учителі села: Горчинська Люня

(чудова сопрано), Сметан Марія, Костюк Анця, Росада Марія, Цюбик Анна, Мойсюк Іван; вихователі: Кирита Марія і Дикун Анця; учні: Гордийчук Лариса, Бодня Марія, Пішта Марія, Баршай Василя; селяни: Савинець Василя, Свистак Настася, Свистак Марія, Столець Олена, Свистак Михайло, Попович Іван, Попович Юра (Продан), Шімон Федір.

Перша репетиція відбулася благополучно. Усі присутні раділи, що можуть принести користь суспільству у розвитку культури, а особливо української пісні, яку невдовзі можна буде почути не лише на весіллі та ночами по вулицях, як висловився один із починаючих хористів, але можна буде чути гарно вивчені пісні десь у культурному середовищі, зі сцени.

Відносно хорової праці велися широкі розмови, головню тими, хто мав нагоду чути десь пісні у виконанні добре підготовлених хорів. Під час вивчення головних мелодій всі були уважними, легко їх засвоювали, але коли справа дійшла до поділу на голоси, виникли перші труднощі, оскільки такий спів був для хористів-початківців новим і невідомим. На початку їм було важко зрозуміти, що кожний голос має свою роль, свою партію, і при їх гармонійному поєднанні мелодія звучить гарно і приємно. Оскільки більшість хористів ніколи не чули таке виконання пісні, їм було важко уявити, як вона має звучати. Це завдання виявилось дуже складним, як для організатора і диригента хору, так і для самих хористів, і щоб досягнути бажаних результатів, треба було усім докласти багато праці й неабияких зусиль. І не так було важко поділити хористів на чотири голоси й вивчити з кожним його партію, як об'єднати всі голоси у спільну мелодію. Не маючи жодного досвіду багатоголосого співу,

хористи плутались, збивались, переходили на партії одне одного, і в найкращому випадку всі партії зводились до виконання загальної мелодії, тож можна собі уявити, як звучали перші спроби молодого хору співати на чотири голоси.

Ось такими були початки – складними, заплутаними, незрозумілими, але завдяки наполегливій праці й старанням диригента і хористів хор «Зелена ліщина», який в основному складався із селян і робітників, вийшов із ситуації переможцем і вже протягом десятиліть прекрасно виконує народні пісні, пісні українських і румунських композиторів, бере участь у конкурсах поряд із колективами високого рівня.

Невдовзі після заснування було організовано перший виступ хору. Ця важлива подія, яка в певній мірі послужила перевіркою результатів роботи, відбулося під час відзначення дня народження українського поета Тараса Шевченка. А відбулася вона в одному із шкільних класів Копашильської школи. Невелика публіка, яка складалася головню із копашильських селян, зібралася з цікавістю побачити й послухати новий художній колектив. Із хвилюванням хор виконав традиційну для шевченківських святкувань пісню «Реве та стогне Дніпр широкий», яку, як виявилось, знала і небагатолюдна публіка.

Так відбувся перший виступ хору «Зелена ліщина», який протягом понад 60-літньої діяльності виконав величезне число пісень на різних сценах свого рідного села Копашиль, на повітових, державних та зарубіжних сценах, гордо несучи стяг української пісні у навколишній світ.

Першою народною піснею, яку розучили співати хористи, була пісня «Там за лісом, там за перелазом», яку диригент, у свій час, вивчив у Ужгородській гімназії. А

пісню «Реве та стогне Дніпр широкий» повторювали кожен день в учительській кімнаті як одну із найважливіших у репертуарі молодого хору, бо її виконання було не тільки добрим тренуванням для співаків, а й завдяки її мелосу і змісту будило в людських душах сильні почуття. Вона чудово звучала на два голоси, що приносило слухачам неабияку насолоду і бажання слухати її знову й знову. Звичайно, учителька Люня Горчинська, яка володіла чудовим сопрано і прекрасно грала на роялі, створювала приємну атмосферу в учительській.

Потім поволі почали розучувати й інші пісні, збагачуючи репертуар хору, до якого згодом включили й декілька пісень на румунській мові, мелодії деяких з них диригент розбирав за допомогою скрипки.

Перші успіхи заохочували ще більше співаків до праці. Згодом хор почав виступати частіше, головню на щорічних заходах з нагоди дня народження Тараса Шевченка, почав брати участь у різних конкурсах, організованих місцевими керівними органами, або й на вищому рівні. Один із таких важливих конкурсів відбувся в Тімішоарі у 1953 році, коли копашильський колектив завоював третє місце між обласними колективами. Керівником мішаного хору в той час був учитель Іван Шмуляк, майбутній письменник і член Спілки письменників Румунії.

В 1957 році повернувся перший диригент, який на все своє життя залишається відданим цьому колективу.

З часом з'явилась можливість роздобувати українську музичну літературу як у Румунії, так і з України. Починають надходити різні обробки українських народних пісень, з'являються нові пісні на слова українських поетів Румунії. Так, 1960 року на сторінках української газети «Новий вік» авторською піснею «Ой весело стало

жити і у нашій стороні» на слова видатного українського буковинського поета Степана Ткачука дебютує Іван Лібер. Треба відмітити, що газета «Новий вік» грала важливу роль для українства, поширюючи новини українського світу Румунії і не тільки.

Хор «Зелена ліщина» продовжував зростати не лише кількісно, але і якісно, і не в останню чергу завдяки доступності української музичної літератури, головню творів таких українських композиторів, як Леонтович, Богославський, Лисенко, Яценко та багато інших, а також і румунських, як Йон Віду, Музіческу, Діма, Кіріак тощо. І досьогодні у репертуарі «Зеленої ліщини» є пісня «Ой з-за гори кам'яної голуби літають» Леонтовича, «За горою високою голуби літають» Богославського та ін.

Відмітивши якісне зростання колективу, почали часто відвідувати хор «Зелена ліщина» румунські композитори. Хоч умови були не зовсім піходящими, робота хору постійно прогресувала. Набуваючи популярності, «Зелена ліщина» притягувала людей і постійно зростала кількісно, так що у другій половині минулого століття хор налічував 80 осіб. Таке число хористів середнього віку вселяло у керівників великі надії. За невеликий проміжок часу хор обійшов весь Караш-Северінський повіт, а потім перебрався до сусіднього Тіміського, щоб познайомити й цю територію з українською хоровою пісенністю, тим паче, що українство на цих теренах тягнулося від караш-северінського коріння.

Зважаючи на успішну діяльність хору «Зелена ліщина», районне керівництво дало вказівки заснувати й інші художні колективи.

Так при будинку культури був створений перший драматургічний гурток, учасниками якого стали головню

учителі й працівники сільської мерії, беручи до уваги, що артистам-аматорам треба було багато читати й вивчати напам'ять великі об'єми тексту. Цей гурток розпочав свою діяльність коротенькою п'єсою «Зелена ракета», яка в ті часи була «модною», оскільки не лише в Банаті, а й в усій країні найпопулярнішою залишалася тематика Другої світової війни. Головні ролі у цій п'єсі виконували учителі копашильської школи: Анна Фурді, Петро Кимп'яну, Іван Фурді та Іван Лібер.

Праця драматургічного гуртка викликала неабиякий інтерес селян. Спостерігши зацікавлення публіки, колектив задумав поставити п'єсу «Пошилися в дурні», головних героїв якої Кукса і Дранко зіграли учителі Іван Шмуляк та Іван Лібер. Ця двогодинна комедійна вистава не лише зарядила позитивом глядачів, а й принесла велику славу усьому художньому колективу, що послужило імпульсом для багатьох мешканців села вступити в драматургічний гурток. І цей успіх завдячувався не стільки гумористичному сюжетові п'єси, скільки наполегливій праці учасників гуртка, основним ядром якого був учительський колектив. Також разом із популярністю драматургічного гуртка можна було спостерігати зростання інтересу населення до української культури взагалі.

Підбадьорені таким успіхом, артисти-аматори натхненно працювали, і згодом на сцені появилися п'єси «Наталка Полтавка», «Сватання на Гончарівці» та інші, головні ролі у яких успішно грали учителі Копашильської школи Сільвія Кимп'яну, Марія Лібер, Петро Кимп'яну, Марія Пішта та службовці сільської ради Марія Росоха та Михайло Пилипець.

Дуже важливим було те, що публіка поважала й оцінювала культурну діяльність. Щоб охопити широкий спектр

жанрів, була домовленість зорганізовувати спектаклі, до програм яких входили б виконання різноманітних видів мистецьких творів, а саме сольного, групового і хорового співу, а також коротенькі п'єси. У той час сценарії коротеньких п'єс були досить популярними й легкодоступними, головню румуномовні, що давало можливість всьому копашильському колективу організовувати виступи й у місцевостях з румунським населенням. Тут треба відмітити таких учителів Копашильської школи, як Мігай Беделице, Ана Дорка, Йон Докія, Єлена Мігай, Петро Кимп'яну, Іван Лібер, Іван та Феліція Губаль, які успішно виконували свої ролі в п'єсах: «Великий футбольний матч», «Похожі характери» та ін. Важливо, що селяни-глядачі так закохалися в театр, що декотрі зголошувалися теж грати у п'єсах.

Велика зацікавленість копашильського населення художньо-культурною діяльністю спонукала до частішої організації спектаклів, а різноманітність і насиченість артистичних програм у свою чергу ще більше розпалювали інтерес публіки.

Великим успіхом у глядачів користувалися сатиричні вистави, в яких актори-аматори викривали на сцені недоліки, запримічені у місцевості.

Одна із таких вистав мала назву «У селі челе...». До спектаклю ніхто із глядачів не здогадувався, що означає та дивна назва. Лише під час вистави усім стало зрозуміло, що йдеться про знак при в'їзді в село, на якому колись писало «Копачеле», але вже минуло три роки, відколи частина таблиці відламалася, і залишилася лише половина назви села «...челе». Протягом років попри цю таблицю проходили не лише селяни, а й керівники села, але ніхто на це не звертав уваги.

Критика одразу викликала реакцію, і керівники села хотіли покарати автора тексту проф. Михайла Беделіце, але знайшлися люди, які не допустили цього, натомість таблиця в короткий час була відновлена.

Не менш успішно виступав і хореографічний колектив «Дружба», який складався із 12-ти пар. Копашелянські танцюристи мали гарні костюми, виступали на концертах, організованих будинком культури, брали участь у конкурсах різних рівнів. Під керівництвом учительки Марії Лібер та професора Петра Кимп'яну учасники колективу розучували й виконували українські танці, від найпростіших до дуже складних, а їх виступи на сцені завжди викликали бурю оплесків. І, безперечно, танці завжди були окрасою спектаклів.

Оскільки до складу хореографічного колективу входили молоді люди різних професій, знайти достатньо вільного часу, щоб зібратися усім на репетицію, було досить важко.

Хорова підготовка велася постійно, тому що кожної хвилини могла появитися потреба виступати на сцені в селі чи у місті, у будинку культури чи на сцені літнього театру. Хор постійно збагачував свій репертуар новими піснями, серед яких: «Ой на горі, там жінці жнуть», «Засвистали козаченьки» та ін.

Оскільки копашильські колективи виступали досить часто на різних подіях, з'явилася необхідність придбати костюми й спеціальне взуття, головно для хореографічного колективу, беручи до уваги важливу роль, яку він відіграв у розгортанні художньої діяльності.

Щоб придбати костюми для хористів, знайшлася робота у господарстві сільської мерії, за виконання якої було куплено все необхідне для мішаного хору «Зелена

ліщина». Згодом добре підготовлені й гарно вбрані художні колективи українського села Копашиль могли гордо виступати на будь-якій сцені поряд з іншими артистами.

Час минав, художні колективи набували досвіду. У повіті відбувалися різні художньо-культурні події, на які запрошувалися і копашильські колективи. Так, хор «Зелена ліщина» був запрошений на свято металургічного комбінату «Вогняна кріпость» у Решіці, а потім на хоровий фестиваль, присвячений композитору Йосипу Велчанові у Вилюзі. Тут зібралися найкращі хори повіту Караш-Северін. Копашильський хор «Зелена ліщина» співав чудово. До складу журі входили видатні композитори Румунії: Мірча Нягу, Георге Базаван, Мірча Кіріак та інші, які після виступу копашильського хору аплодували стоячи й вигукували: «Браво, Копачеле!», у залі довго не затихали аплодисменти.

Розуміється, що після такого успіху слідував обмін досвідом. Це відбулося зимою. Напередодні події випав великий сніг, створивши неймовірної краси краєвиди, зачарувавши гостей, які прибули на урочисте відкриття нового музичного кабінету.

На цьому зібранні у гарному новому музичному кабінеті було відзначено невтомну працю повітових хорів, між якими й копашильську «Зелену ліщину» за поширення пісні в народі.

Хор «Зелена ліщина» разом з іншими копашильськими художніми колективами набирали все більше й більше досвіду, отримували особливі результати на різних подіях.

Після грудневих подій 1989 року і заснування Союзу українців Румунії, під опіку якого перейшла майже вся культурна діяльність української громади Банату, як і

інших регіонів країни, художні колективи отримали кращі можливості для своєї діяльності, оскільки Союз почав забезпечувати проживання, харчування і транспорт учасників різноманітних культурних заходів.

На превеликий жаль, із чотирьох копашильських колективів лише хор «Зелена ліщина» продовжив виконувати свою місію, невдовзі драматургічний і вокальний гурти припинили свою діяльність, дещо пізніше розпався і танцювальний, натомість був створений новий фольклорний колектив – «Копашильське весілля».

Також після зміни політичного ладу в країні копашильські колективи почали отримувати запрошення від українських громад різних країн і вперше відвідали закордоння, відгукнувшись на запрошення сербських українців і здійснивши поїздку в місто Кула. Треба відмітити, що там живе велике число українців, організацією яких керував комітет, очолений Іваном Кулебою. Подія відбулася навесні 1991 року. Там зав'язалася наша дружба з українцями, у яких була та сама історична доля при переселенні із Закарпаття і Галичини. Пізніше, як підтвердження цієї дружби, знаменитий колектив танцюристів, вокалістів та інструменталістів із міста Кула взяв участь у Міжнародному фестивалі української пісні й танцю, який відбувся 8 червня 1991 року в селі Копашиль.

Інша подорож, яка випала копашильським колективам, це була поїздка у Словаччину, де на сцені міста Свидника копашиляни виступили із «Копашильським весіллям», показавши давні звичаї банатських українців. Також великим успіхом на цій події тішився і мішаний хор «Зелена ліщина», який у цей період знаходився у повному розквіті своєї діяльності. Треба підкреслити, що в ті часи літній театр Свидника був оснащений високоякісною тех-

нікою, якою володіла Словаччина. Крім цього, підготовка виступів, поведінка на сцені й поза нею, робота з учасниками й гостями заходу демонстрували високий організаційний рівень. Тут завчасно для кожного жанру був призначений режисер, який чітко виконував свою місію від виходу колективів на сцену й аж до кінця кожного виступу. Тому, незважаючи на величезне число учасників, все проходило чітко, без плутанини, а публіка отримувала велике задоволення, не помічаючи напруженої роботи «за кулісами».

Безперечно, поїздки за кордон збагатили досвід копашилянських художніх колективів.

В 1991 році почалася серйозна підготовка до згаданого вище Міжнародного фестивалю української пісні й танцю, яка передбачала не лише велику роботу з художньої точки зору, але й грандіозну організаційну підготовку всього села, оскільки в Копашилі, де планувалось проведення Фестивалю, треба було забезпечити проживання і харчування для великої кількості учасників і гостей. Треба відмітити, що копашиляни продемонстрували справжню українську щирість і гостинність, прийнявши у свої оселі понад 240 осіб, які прибули на Фестиваль із Сербії, Словаччини, України (із Закарпаття, Чернівців, Києва) і Румунії (з Лугожу, Бухареста, Тімішоари, Сучави та інших країв), чим заслужили велику вдячність і повагу.

Так само необхідно було створити умови для виступу учасників заходу. З цією метою серед шкільного подвір'я була влаштована величезна сцена, яку гарно прибрали килимами й рушниками, витканими й вишитими копашильськими жінками, продемонструвавши їх високий рівень рукодільної майстерності. Для глядачів були забезпечені стільці й лавки.

Концерт почався гарячим і дружнім словом Юрія Семенюка, голови СУР Банатського округу, в якому він щиро привітав гостей і підкреслив роль нової української організації.

Відкрили концертну програму господарі свята – копашильські колективи: хор «Зелена ліщина», танцювальний гурт «Дружба» і фольклорний «Копашильське весілля». Далі слідували гості фестивалю із закордоння і Румунії. Публіка була в захопленні, оскільки багатство і різноманітність концертної програми могли задовольнити будь-який смак.

Також важливо і те, що на концерті були телебачення, румунська і українська преса.

Приємним сюрпризом фестивалю був чернівецький вокальний гурт під керівництвом Мар'яна Гаденка. Підкреслюємо участь цього колективу, тому що пізніше він зіграв важливу роль у житті й діяльності копашильських колективів. Після участі у фестивалі, чернівчани почали частіше прибувати у банатський край, співали разом із копашильцями, потім було зорганізовано ряд концертів чернівецького колективу під проводом Мар'яна Гаденка, а у відповідь копашильські художні колективи були запрошені до Чернівців на фестиваль «Доля». Таким чином, три роки поспіль, спочатку мішаний хор «Зелена ліщина», наступного року фольклорний колектив «Копашильське весілля» і ще роком пізніше вокальний гурт «Копашилянка» брали участь у фестивалі «Доля».

Усі три виступи були вдалими й принесли славу не тільки копашильцям, а й всьому румунському українству. До керівництва села дійшла вістка, що «Копашильське весілля» часто транслювали по київському та ужгородському телебаченні, а після успішного виступу на

фестивалі «Доля» у 1994 році вокальний гурт «Копашілянка» був запрошений до чернівецької радіостудії для запису радіопередач з його участю. Тому керівництво Копашильського будинку культури й провід СУР надавали великого значення копашильсько-чернівецьким стосункам.

Також на фестивалі зав'язалася тісна дружба зі словацьким художнім колективом, яка стала основою для майбутніх стосунків у галузі культури зі словацькими українцями.

Закарпатські художні колективи, які виступали на копашильській сцені, пізніше сприяли нашим поїздкам за кордон. Такою, наприклад, була поїздка вокального корнупельського гурту «Барвінок» у село Нижнє Селище на Фестиваль української пісні й танцю «Селиська співанка». Поїздка була влаштована за допомогою директора середньої школи Нижнього Селища Дмитра Пригари.

Дружні стосунки з українськими художніми колективами Сербії zostалися живими й по сьогоднішній день, і на взаємні запрошення наші й сербські українці часто беруть участь у різних культурних подіях по обидвох боках кордону.

Така активність, часті виступи на сценах країни й закордоння, безперечно, пішли на користь банатським колективам, збагачуючи їхній досвід і піднімаючи рівень майстерності.

Вокальний гурт «Копашілянка», який ми згадували попередньо, за дуже короткий час після створення набув високого рівня майстерності й здобув велику популярність. Тому, гадаємо, треба коротко зупинитися на його діяльності, тим більше, що цей гурт на недовгий час замінив хор «Зелена ліщина».

До складу «Копашилянки» увійшли дівчата, які добровільно зголосилися співати й виступати на різних подіях Союзу Українців, а саме: Мікулянич Мігаєла, Сметана Адріана, Руснак Іляна, Гавий Ленуца, Росоха Іляна, Ковач Сільвія, Лібер Сімона, Ковач Світлана, Сметана Лаура, Бонкало Камелія, Шутак Надіна, Мачан Ольга, Тольняк Валентіна, Ворон Маруся. Гурт розгортав свою діяльність 4-5 років і мав дуже гарні успіхи. У його пісенному репертуарі були переважно пісні українських композиторів, народні пісні та їх обробки, а головно копашильські пісні, як, наприклад: «В саду, садочку» (обробка І. Лібера), «Копав, копав керниченьку» (обробка І. Лібера), «Ранковий цвіт», «Черешневий цвіт» і «Вечір, мов чорниця» (на слова Павла Романюка, муз. І. Лібера), «Серед села дичка» (народна закарпатська), а також широко відома українська народна пісня «Била мене мати», і не менш відома «Гуцулка Ксеня», «Так єсь ня, мамочко, щасливо отдала» (записана від словацьких українців), «Ой кують зозулі віщо» та «Марамориш» (на слова Юрія Павліша, муз. І. Лібера).

Дуже добре були організовані репетиції «Копашилянки», які відбувалися у будинку культури, учасники мали можливість користуватися необхідними технічними аудіо-озасобами, мали у розпорядженні відповідну літературу.

Кожний член гурту готував для концерту одну пісню, яку мав виконувати сам, і всі разом одну пісню, яку мали виконувати колективно.

Крім цього, всі дівчата, готуючись до різних конкурсів, читали відповідні матеріали, радились між собою, обговорюючи тематику конкурсів чи майбутніх концертів.

Таким чином дівчата, удосконалювали свою майстерність співу і вміння виступати перед публікою. Будучи

молодими й дуже активними, вони замінили хоровий колектив. «Копашилянка» виступала у Карансебеші на «Днях української культури» в Решіці на події з нагоди відвідин Посла України в Румунії пана Сандуляка. Часто відбувалися концерти у копашильському будинку культури, на які прибували на запрошення місцевої громади невеликі колективи чи окремі солісти з інших місцевостей.

Дуже часто на ці плаї прибувало бухарестське телебачення, у редакції з питань нацменшин, якого тоді працював Олександр Самбор. При таких нагодах були зняті гарні телепередачі, які містили багато кадрів із нашою «Копашилянкою».

Завдяки своїй діяльності вокальний гурт «Копашилянка» став відомим не лише у повіті Караш-Северін, але й в інших кутиках країни.

Університетський професор д-р Іван Семенюк, гостюючи у селі Копашилі й чуючи, як співає «Копашилянка», запросив гурт до Клужу на святкування дня народження Тараса Шевченка.

Також гурт «Копашилянка» виступав на сцені угорського театру в Тімішоарі, де публіка мала нагоду чути й бачити красу української пісні.

З нагоди святкування «Юрія» (Св. Юрія), «Копашилянка» була запрошена виступати на сцені будинку культури села Верхня Рона.

Ще одну нагоду відвідати Верхню Рону і виступити на її сцені «Копашилянка» мала, коли гурт був запрошений на святкування 225-річчя від заснування місцевої української школи.

Про діяльність «Копашилянки» залишились лише добрі спогади. Цей гурт, незважаючи на те, що існував лише кілька років, чудово зіграв свою роль у галузі популяри-

зації української пісні й увійшов в історію румунського українства. І навіть сьогодні він може служити прекрасним прикладом для нашої молоді.

Деякі з молодих дівчат, учасниць «Копашілянки», отримали місця роботи, умови на яких не дозволяли продовжувати займатися аматорською артистичною діяльністю. «Копашілянка» почала занепадати, що примусило керівництво об'єднати хор «Зелена ліщина» із гуртом, що, у свою чергу, дало поштовх культурній діяльності не лише в селі Копашилі, але й по всьому Банаті. Хор знову почав свою діяльність, виступаючи на сценах банатських міст і сіл, бажаючи повернути колишнє визнання глядачів.

* * *

Хоч це і не прямо стосується хору «Зелена ліщина», мусимо пригадати, що восени 1976 року копашильська школа відмічала 50-річчя від заснування. На цій події були присутні представники повітових органів в особі Петра Коділи, головного інспектора повітового відділення шкільництва, та Йосипа Чікали від повітового відділення піонерської організації Караш-Северіна.

З між колишніх учителів школи були запрошені учителі: Цуку Коріюлан, Акім Боцою із дружиною, Іліє Корняну, Марія Бодня; усі місцеві учителі: Іван та Анна Фурді, Василя та Петро Кимп'яну, Олена (Субота) Сідий, Марія та Іван Лібер, та місцеві жителі.

Від імені газети «Новий вік» на святкуваннях був присутній редактор Іван Ковач.

Учасники події обговорювали умови навчання дітей, підкреслюючи можливість учитися на рідній українській мові, наголошували на старанності учительського колективу давати дітям знання і навички у нових матеріальних

умовах. Найважливішим гостем події була учителька Флоріка Джорджеску (Кіраль), перша учителька копашильської школи, яка вперше відкрила цю школу восени 1926 року. Другим важливим гостем був її чоловік Адріан Джорджеску, який продовжував працюю в школі з 1927 року.

Для першої учительки села копашильський поет Юрій Павліш склав вірш «Перша вчителька», який був покладений на музику автором цих рядків. Під час концерту, приуроченого ювілею, хор «Зелена ліщина» взяв у коло дітей учительку-пенсіонерку Флоріку Джорджеску, і всі разом виконували пісню «Перша вчителька в селі»:

«Мов сьогодні, мов учора,
До далекого села
Молоденька та бадьора
Перша вчителька прийшла.

Приспів:

Учителька, учителька –
Подруга дітвори.
Учителька, учителька –
Ровесниця пори.

Вперше в клас вона вступила,
Вперше пролунав дзвінок,
З літер готувала крила,
Цифрами довжила крок.

Приспів

Цей хвилюючий момент викликав сльози на очах присутніх, тим паче, що перша копашильська вчителька була не тільки в роках, а ще й незрячою.

Також на події була присутня молода учителька, дочка села, Марія Попович (Пішта), яка в той час працювала в одній зі шкіл міста Бузіяш, що в Тіміському повіті. Їй так сподобалась ця пісня, що вона переклала її на румунську мову і навчила співати свій клас. Діти всієї школи так полюбили пісню, що вона стала їхнім найкращим моментом на урочистостях з нагоди закінчення четвертого класу.

На святкуванні 50-річчя від заснування семирічної копашильської школи. На світлині – тогочасний педколектив та вчителі, які працювали від часів її заснування, серед яких і Флоріка Джорджеску Кічау (з букетом квітів), учителька, яка вперше відчинила двері копашильської школи. Цій події український поет Юрій Павліш, член Спілки письменників Румунії, уродженець с. Копачеле, присвятив вірш «Перша вчителька», який згодом був покладений на музику Іваном Лібером

Учительський колектив восьмирічки – ядро і рушійна сила виховної та художньо-культурної діяльності в с. Копачеле.

Мішаний хор «Зелена ліщина» Копашильського будинку культури – перший художній колектив банатських українців.

Дитячий хор «Бруньки» на святкуванні 200-річчя школи села Охаба-Митнік Караш-Северінського повіту

*Випускники копашильської восьмирічки з учителями,
70-ті роки XX ст.*

*Мішаний хор «Зелена ліщина» на фестивалі
ім. композитора Йосифа Вилчану, комуна Вилюг*

Український дитячий хор «Бруньки»

Копашильський дитячий хор «Бруньки» був заснований паралельно із хором «Зелена ліщина». Це означає шкільного 1951/1952 року. Беручи до уваги, що члени цього колективу, щодня були присутніми на уроках, у школі, їх набагато легше було організувати на всі події. Іншими словами, можна сказати, що дитячий хор почав свою працю 1951 року. Уся праця це значить, що репетиції та концерти відбувалися у класах, поки було закінчено будівлю місцевого будинку культури. Хор, маючи того ж самого диригента, що й «Зелена ліщина», почав і продовжував свою діяльність, маючи на меті різні події. Тому хор «Бруньки» можна було бачити виступаючи з нагоди закінчення шкільного року, шкільних триместрів, на різних шкільних чи піонерських конкурсах, а чи інших спеціфічних дитячих подіях.

Таким способом, після виступів у селі, хор «Бруньки» вперше виступив за межами рідного села весною 1952 року, а саме на конкурсі районного рівня у місцевості Саку. Так почався майбутній, незнаний шлях невідомих у цьому краю українців.

На конкурсі брали участь дитячі хори навколишніх близьких місцевостей: Саку, Каваран, Нидраг, Загужень.

Хор «Бруньки» виконав дві українські пісні й одну румунську.

Незабаром появився і обласний конкурс, на якому брав участь і хор «Бруньки» із тим самим репертуаром, що й на районному конкурсі.

Так несміло, але певно почав свою місію дитячий хор «Бруньки» і з того часу виступав на сценах Банатського краю відповідаючи позитивно на всі заклики школи.

Хор у більшості виконував свій пісенний репертуар у відношенні із своєю підготовкою. Значить, на початку колектив співав на один голос. Після довгої підготовки почалася праця на два голоси, а прикінці своїх виступів, коли вже хор набув досвіду, деякі пісні були виконані на три голоси.

Відносно числа хористів, треба уточнити, що воно було різне беручи, під увагу число учнів. Так, наприклад, одного року могло бути певне число хористів, а прикінці навчального року випускники покидали школу, поступаючи до середньої освіти, а у п'ятий клас приходили інші учні, які не співали у хорі.

Звичайно, хор «Бруньки» начислявав від 60-ти до 80-ти учнів.

Першими учнями, які вступили до хору, були: Іван Палканин, Михайло Палканин, Василь Сопко, Василь Вовчук, Анна Кубарич. Марія Ковач, Марія Гладко, Марія Бодня, Марія Цімбота, Василь Баршай, Марія Пішта, Марія Ковач, Михайло Руснак, Василь Шицько, Василь Малиновський і багато інших.

Відносно підготовки хору «Бруньки» треба визначити, що праця йшла на багато легше. По-перше те, що учні знаходилися в класах, а репетиція була передбачена у розкладі уроків. По-друге є те, що учні у розкладі уроків ма-

ли передбачені й уроки музики, на яких можна було повторяти й пісні хорового репертуару.

Хор «Бруньки» виступав перед глядачами на кожному кінці триместрів і на кінці навчального року, але крім цього були організовані різні ступені конкурсів, починаючи від місцевого рівня і кінчаючи фінальним ступенем.

Крім цих виступів, були й інші різні нагоди, як, наприклад, комунальні події де зустрічалися художні колективи усіх напевно середніх шкіл (Копашиль, Зоріле, Огаба-Митнік). Тут відбувалися різні забави, але під акомпанементом пісні (різні гри, танці, вогнища і т.д.).

Багато учнів бували літом у шкільних таборах, де навчалися нових пісень, яких опісля навчали й своїх шкільних колег.

Треба відмітити, що кожного року відбувалися конкурси в галузі пісні. Хор «Бруньки» не пропускав жодну нагоду, беручи участь від початку й до кінця.

Одна з найкращих нагод, де можна було виразити музичну підготовку художніх колективів, це був пісенний фестиваль для дітей і молоді імені Тімотея Поповича. Подія була заснована університетським професором д-р Думітром Жомпаном та його дружиною Аурелією і відбувалася у гірському селі Марга щороку місяця травня, починаючи з 1982 року.

На цю подію прибували кожної весни усі дитячі здібні хори Карашсеверінського повіту, прибували дитячі хори із сусідніх повітів, хор Дитячого палацу Бухареста, дитячий хор із Австрії і т.д.

Тут, у рідному селі професора Д. Жомпана, протягом 13-ох випусків згаданого фестивалю дитячі колективи загощали з особливим захопленням маючи на увазі величезне число учасників і чудову природу села Марга.

Кожного разу фестиваль відбувався у присутності престижних композиторів та музикознавців Румунії: Флорін Джеорджеску, Мірча Кіріак, Лівіу Комес, Георге Фірка, Міріам Марби та ін.

Завжди були присутніми журналісти різних газет та журналів та радіо-телебачення. Фестиваль набрав так багато художніх колективів, що не можна було прослухати за один день. Тому були необхідні два дні. Це тому, що кожний колектив старався виконати свою місію якнайкраще, а це вимагало багато часу. Завжди фестиваль починався піснею «Розцвітають сади» Тімотея Поповича, пісня знайома всім учням.

Копашильський дитячий хор «Бруньки» був присутнім на всіх випусках фестивалю, маючи щонайменше 60 учнів у хорі, але беручи до уваги бажання учнів сусіднього села Зоріле (теж українське село) брати участь на такому фестивалі, на початку шкільного року було взято рішення об'єднати підходящих дітей із обох шкіл для такої мети. Із цього здійснився колектив, який охопив 120 учнів, які один рік брали участь на підготовці, а весною сильно зазвучала пісня на сцені Марґи, коли появилися 120 дітей.

Для кожного випуску фестивалю була виготовлена програма ще на початку навчального року. У програмі завжди були передбачені пісні румунських композиторів. Між якими й пісні відміченого композитора Тімотея Поповича. Репертуар складався із дитячих пісень відомих композиторів: Александру Пашкану «Пісенька на нота», Лівіу Комес «Піонери країни», Сабін Пиуца «Пісня канікул», Антон Догару «Перший день школи», Міріам Марби «Поїзд».

Було дозволено одну або дві пісні на рідній мові. У даному випадку буде «Пісня для мами» Івана Лібера.

Пісенний фестиваль для дітей і молоді ім. Тимотея Поповича почався 1982 року і відбувався у Селі Марга протягом 13-ох років, після того його було перенесено у рідне село Тимотея Тінкова, після цього ще один випуск був направлений до Решіци, а потім усі випуски були направлені до Карансебеської Єпископії.

Висновки

Беручи під увагу широкий досвід українського мішаного хору «Зелена ліщина», його часті виступи на різних сценах, удачі й неудачі у його праці, необхідно бачити ставлення преси відносно цього вже немолодого колективу.

Відомо, що хор «Зелена ліщина» за свою невтомну працю, кожного разу був нагороджений дипломами й навіть медалями. У Караш-Северінському повіті, хор знаходиться у добрих стосунках зі всіма меншинами те, що було встановлено під час різних подій на яких побував хор «Зелена ліщина». Такі стосунки були встановлені з нагоди художньо-культурних подій:

- Із сербами така подія відбулася у місті Молдова Ноуа – 30 серпня 2003р.;
- У містечку Карашова така подія відбулася із хорватами 2004 року;
- У місті Решіца така подія відбулася з німцями 2001 року;
- У місцевості Гирнік така подія відбулася з чеською національністю 2001 року;
- Із болгарами така подія відбулася 2001 року в Дудешть Векь.

1.

Від самого початку, ще від свого заснування український мішаний хор «Зелена ліщина» привертав увагу всім своїм глядачам і слухачам. Можна собі уявити, що причина цієї уваги була та, що у банатському краю цей колектив був самотнім в українському середовищі, беручи до уваги що українська національність у ті часи була лише на своїх початках формування. Іншою причиною могло бути те, що на концертах, організованих поблизу не було кращих колективів, а для навколишніх місцевостей із румунським населенням український хор був дуже цікавим. Хор «Зелена ліщина» знаходився поблизу міста Карансебеш, де ще не було інших українських колективів, які б належали іншим меншинам, те що привело «Зелену ліщину» до пестливого стану.

У часи, коли був заснований хор «Зелена ліщина» уже з'явився інтерес до хорової пісні те, що привело до заснування різних хорів. Тому весь час були організовані якісь конкурси між хорами, а це дало поштовх заснуванню хорів, які виростали мов гриби після дощів.

У Караш-Северінським повіті з'явилося велике число хорів високої якості, як наприклад: чоловічий хор у місцевості Слатіна Нера, мішаний хор «Маргана» із села Марга, 80-ти чисельний хор Решіцьких заводів, мішаний хор залізничників, 80-ти чисельний хор «Зелена ліщина» села Копашиль та ін., колективи які своєю присутністю створили «хорову епоху».

Весь час хорові колективи діставали цінну допомогу від композиторів, яка полягала в нових творах, у виступах на престижних сценах. Особливу роль у румунських ко-

лективах грали композитори Йон Віду, Гавріл Музіческу, Мірча Нягу та ін.

Для українських колективів були забезпечені твори українських композиторів: Леонтовича, Лисенка та ін., матеріали які прибували з України поштовим шляхом.

1964 року був заснований мішаний хор у селі Корнуцел учителем Іваном Шмуляком, який займався українською літературою, ставши до кінця членом Спілки письменників Румунії. Іван Шмуляк теж був випускником Сігетської педагогічної школи.

Українські хори, тобто копашильський і корнуцельський завжди були присутніми на подіях організованих керівниками відділу культури. Це означало конкурси, які починалися від найменших рівнів, тобто села, а потім більше сіл і т.д. Крім таких виступів, хор «Зелена ліщина» виступав на різних подіях повітового інтересу, літературного чи політичного: «Вогняна кріпость у Решіці», відмічення якогось поета.

Для українського населення завжди було активним відмічення українського національного поета Т. Г. Шевченка. Були й інші випадки, коли українські колективи села Копашиль виступали у місцевостях із українським населенням: Зоріле, Корнуцел, Кричово, Гусарка і т.д.

У ті часи інформації про українські колективи Банату були дуже рідкі, коли можна було повідомити до редакції газети «Новий вік» про культурну діяльність. Тому у слідуючих матеріалах стараємось ознайомити читачів із працею, з успіхами й невдачами мішаного хору «Зелена ліщина» протягом довголітньої діяльності на ниві української культури.

Як уже відомо багатьом українцям від усіх усюд у селі Копашиль діяло багато художніх колективів, а саме

мішаний хор «Зелена ліщина», дитячий хор «Бруньки», дівочий вокальний гурт «Копашиллянка», хореографічний гурт «Дружба», театральний гурт «Театр», фольклорний гурт «Весілля», усього начислюється шість художніх колективів, які активно діяли до кінця ХХ століття.

У продовженні мова буде йти особливо про мішаний хор «Зелена ліщина», беручи до уваги сам заголовок книжки.

Як повідомляє професор Петро Кимп'яну у щоденнику «Український вісник» № 11 із 1980 року, що українці Банату святкуватимуть 100-річчя від переселення українців із Закарпаття до Банат. Це свято відбудеться в одному із перших заснованих українцями сіл, а саме у селі Копашиль (на фотографії зображено хор «Зелена ліщина», який складався із 80 осіб, на хоровому фестивалі у місцевості Вилюг).

У продовженні автор матеріалу описує умови, в яких був заснований хор «Зелена ліщина», підкреслюючи, що у другій половині ХХ-го століття, у село Копашиль прибули нові учителі, випускники Української Сігетської педагогічної школи, які бажають працювати не тільки з учнями у школі, але й із дорослими. З такої нагоди був заснований і хор дорослих, який пізніше дістав назву «Зелена ліщина».

Автор статті підкреслює, що він теж марамороського походження і коли він прибув на банатські плаї, хор «Зелена ліщина» уже повністю працював. У продовженні автор підкреслює охоту, з якою приходила молодь на репетиції, маючи як приклад молодих учителів.

У продовженні читач може дізнатися зі статті, що 2001 року хор «Зелена ліщина» відмітив своє півстоліття праці, на сцені виконуючи класичні й народні пісні та обробки.

Пісенний репертуар охоплює дуже багато різних пісень, між якими : «Тече вода з-за города», «Із-за гори кам'яної голуби літають», «Розкажи», «Над Тисою» і багато інших. Від заснування хору, дотепер у хорі співало дуже багато копашилян, виїмкою можуть бути, може, 20 хат, із яких ніхто не співав у хорі, але зате брали участь в інших художніх колективах. (У газеті знаходиться фотографія хору «Зелена ліщина», який знаходиться на краю села Копашиль біля зеленої кукурудзи недалеко лісу із назвою «Городнік». Жінки одягнені у вишивані сорочки, плаття із цятками, а на голові хустки теж із такого самого матеріалу. Мужчини у вишиваних сорочках).

Автор у продовженні подає імена багатьох хористів: Анна та Іван Фурді, Олена Сідий, Циля та Петро Кимпану, Марічка та Мигаль Пилипець та багато інших.

У статті подається турне, які виконали художні колективи, між якими в Закарпаття, Чернівці, Сербію та Словаччину.

Автор закінчує свою статтю словами, які підбадьорюють молодь боротися за постійне підвищення культурного рівня людини.

2.

Часопис «Вільне слово» від місяця травня 2010 року, на п'ятій сторінці приносить до відома читачам про відмічення 196-ої річниці від народження українського національного поета Т.Г. Шевченка, подія яка відбулася у Караш-Северінському містечку Аніна. Із цієї нагоди відбувся концерт, де виступали художні колективи Караш-Северінського повіту, а саме: Копашильський мішаний хор «Зелена ліщина», Карансебеський мішаний хор «Червона калина», Лугозький мішаний хор «Шовкова трава».

*Учні копашильської восьмирічки з учителями,
60-ті роки XX ст.*

«Копашильське весілля» на сцені літнього театру у Свиднику

Копашильський дитячий хор «Бруньки»

На фестивалі «Доля». У чернівецькому парку хористи «Зеленої ліщини»: Петро Кимпяну, Циля Кимпяну, Циля Ворон, Уляна Бережник, Циля Мігалецько. 8 вересня 1992 р.

«Зелена ліщина» на Фестивалі колядок у Тімішоарі, 2004 р.

*«Зелена ліщина» на Фестивалі українських колядок
в Копачіві, 2008 р.*

Усі ці інформації записані у статті «Караш-Северінські моменти».

Із цієї нагоди журналіст Тімішоарського телебачення був дуже зацікавлений працею хору «Зелена ліщина», після того як побачив виступ цього колективу. На своє запитання, журналіст дістав таку відповідь:

«Виступ копашильської «Зеленої ліщини» виражає зрілість у виконанні української пісні. Тут фахівець може запримітити ясне вираження, не лише музичних звуків, але й тексту: виконання пісень у нюансі «піано», або «форте» у формі відгуку якоїсь музичної фрази те, що спричиняє слухача переживати зміст пісень, виражених за допомогою тексту і музичних звуків. У хорі вже повністю видно зрілість співаків у виконанні пісенного репертуару.»

Часопис «Український вісник» від 9 грудня 1997 року, під заголовком «Свято української культури у Лугожі» повідомляє читачів про концерт, який охопив значне число художніх колективів із Караш-Северінського і Тіміського повітів. Тут виступали ужгородські танцюристи, корнучельські співачки у гурті «Барвінок», самодіяльні артисти із села Щука, із села Реметя Міки, Бренешть, а також із Тульчі.

Село Копашиль було представлене вокальним гуртом «Копашиланка», колектив, який вперше виступив перед публікою такого розміру. Колективу удалося гарно виступити завдяки майстерним рукам чернівецького баяніста Любомира Богомольця, який, хоча вперше почув пісню «Ой кують зозулі віщо», чудово відіграв свою роль не лише як акомпаніатор, але і як виконавець нової пісні й тих інших пісень, виконаних гуртом «Копашиланка».

Чудодійною була поява на сцені Івана Дерди, соліста-баритона Чернівецької Філармонії, справжнього україн-

ського «Паваротті». Добре відомий, копашилянам, співак виконав під акомпанементом баяніста Любомира Богомольця, лауреата міжнародних конкурсів, викладача Чернівецького Університету, кілька українських пісень. Пісні Закарпатського походження, літературного походження переповнили радісно серця глядачів.

На високому рівні була виконана пісня Івана Лібера «Плаче глухо моє серце» на слова Степана Ткачука, чудовим співаком Іваном Дердою.

«Так можна назвати культурно-художньо-виховну подію, яка відбулася 21 червня 2008 року», – повідомляє Степан Бучута у часописі «Український вісник» від червня місяця 2008 року. У продовженні автор статті повідомляє, що «будучи у Тімішоарі, відповів на запрошення Івана Лібера, голови Караш-Северінської організації СУР, бути на вище згаданій художній події, яка відбулася у фестивальному залі Караш-Северінського повітового музею, у місті Карансебеші».

У продовженні автор статті повідомляє, як його зустріли художні колективи Караш-Северінського повіту і танцювальний колектив із міста Лугож.

Після виголошеної теми, яку представив інж. Адріан Фурді, почали виступи художніх колективів.

Оцінюючи художні колективи, автор вичислює по одній і оцінюючи якість у виконанні пісенного репертуару. Таким способом автор статті говорить, наче здивовано: «Концерт проходив чудово. На початку виступили карансебешці зі своїм невеличким, але амбітним мішаним хором «Червона калина», виконавши пісню «Родиме село» на слова Івана Шмуляка, а музика Івана Лібера. На знак подяки примареві Іванові Поповичу, який відстояв питання поставити портрет Івана Шмуляка на стіну будинку

культури у селі Корнуцел і дати будинкові ім'я покійного поета. У продовженні гарно і ясно прозвучала пісня «Ой у лузі червона калина стояла», у виконанні Олі Горчинської та Цилі Зузяк під акомпанементом хору «Червона калина». Потім прозвучали пісні «Через річеньку, через болото», «Чого, козаче, сумний ходиш», у яких важливу роль відіграли не лише мелодія, але цікавий діалог між чоловічими й жіночими голосами.

Художнє виконання, рівновага голосів, виразність тексту витворили приємне враження на аудиторію.

Потім на сцену вийшов хор «Зелена ліщина» із села Копашиль, невеликий із кількісного погляду, але талановитий, щодо свого пісенного репертуару. Хор незабаром сповнить 60 років свого існування, період за який мав багатий пісенний репертуар народних пісень, складених у сюїти, чи просто коротких обробок і кінчаючи авторськими піснями автохтонних або закордонних композиторів.

Копашильський хор бездоганно володіє піснями, як із текстового так і з мелодійного боку.

Гарячі оплески глядачів доказали, що хор своїми піснями успішно передав почуття слухача.

Такими словами закінчує автор свою статтю відносно культурної події у місті Карансебеші.

Часопис «Український вісник» число 3-4 від 2002 року, де знаходиться і фотографія копашильського хору «Зелена ліщина», Симона Лібер-Ленкренджан, у своїй статті «Рясний урожай української культури 2001 року у Банаті», обширно розгортає зустріч українських письменників Румунії з читачами, подія на якій брали участь: письменник Степан Ткачук, голови Банатський філій СУР, радник Посольства України в Румунії Василь Федурця та інші важливі особистості.

Автор статті, підкреслюючи великий урожай українських художніх колективів Банату, виражається досить приємно: культурна жага банатських українців не знає спокою, ні перерви, а потім вичислює ряд художньо-культурних подій у яких відмічено і п'ятидесятиріччя копашильського мішаного хору «Зелена ліщина».

Часопис «Вільне слово» № 7 від березня місяця 2008 року, у статті «Три повіти на банатській Шевченківській сцені» описано про подвійне свято у селі Тирново Арадського повіту, а іменно урочисте відкриття Арадської повітової філії та відмічення 194-ої річниці Тараса Шевченка. Тут відмічена присутність півсторічного копашильського хору «Зелена ліщина», колектив який своїм пісенним репертуаром, напевно торкнувся старших глядачів, які почувши пісню «Марамориш» на слова Юрія Павліша та музику Івана Лібера згадали своє рідне село Поляни, що на Мараморощині, про найкращі хвилини їхнього дитинства і юних літ.

Їхня ностальгія скоро минула тому, що хор виконав пісню «Банати, Банати», тих самих авторів, а аудиторія полегшено віддихнула.

Пісенний репертуар хору «Зелена ліщина» цілком новий і характеризується відповідними рисами сучасної пісні.

Пісні «Коли я руковав» та «У неділю рано» охоплюють аспекти солдатського життя, а пісня «Летіла зозуля» торкається любові й молодечого натхнення.

Хор виконав акуратно свій репертуар. У його виступах проявилися акуратність музичних звуків, чіткість і виразність, ніжність і все, що належить художньому виконанню.

У часописі «Вільне слово», № 10 за лютий місяць 2009 року, професор копашильської школи, Петро Ким-

п'яну, широко розгортає подію, яка відбулася при урочистім відкритті копашильського українського музею. На цій події брали участь високоповажні особистості села, повіту, країни й гості із закордоння. Тут були присутні голова повітової Ради д-р Сорін Фрунзиверде, голова СУР і депутат Румунського Парламенту Степан Бучута, пан Юрій Малько, надзвичайний і повноважний посол України в Румунії, Іван Ковач, український поет і головний редактор газети «Вільне слово», Юра Глеба голова Тіміської Повітової філії СУР, перший заступник голови СУР, повітова преса, місцеве і національне радіо і телебачення. Тіміська і Решіцька радіопередача українською мовою та багато публіки.

При цій нагоді, як згадує автор статті Петро Кимп'яну, Іван Ковач, член Спільки письменників Румунії та Спільки письменників України зустрівся із читачами й була представлена цікава книжка-монографія села „З високої полонини до «Зеленої ліщини»”. У продовженні була представлена цікава книжка Івана Лібера, а саме антологія українських пісень для дітей «Дзінь-Дзелень».

На кінці цієї події хор «Зелена ліщина» виконав кілька пісень зі свого репертуару.

Газета «Вільне слово» від 13 січня 2009 року ознайомлює публіку із чудовою художньо-культурною подією української національності, а саме фестивалем українських колядок та обрядів, яка відбулася у місті Сігету Мармаціей, що на Мараморощині. Автор статті надає події заголовок «Українська зимова радість», те що походить на дитячу радість, коли вперше випаде сніг.

У статті читачі повідомлені про присутність на події колективів колядників із усіх плаїв Румунії, де проживає українське населення.

Між іншими колективами згадується і присутність на події художнього колективу Караш-Северінського повіту, копашильську «Зелену ліщину», якої більшість членів до цього часу ще не бачили такого «райського краю», як Мараморощина.

Відносно виконання свого колядкового репертуару, автор висловлюється: „Подорож «Зеленої ліщини», природа, чудова околиця, підбадьорила її членів дедалі більше діяти на користь української культури.

На закінчення цих рядків треба віддячити за працю Марамороської філії СУР, її голові пану Мирославу Петрецькому, за всю увагу, якою користувався колектив «Зелена ліщина»”.

Часопис «Вільне слово» від травня 2010 року подає цікавий і багатий матеріал під назвою «Караш-Северінські моменти». Мова йде про художню-культурну подію, яка відбулася у місцевості Аніна, Караш-Северінського повіту.

Стаття починається словами видатної поетеси Оксани Мельничук, а саме: «В житті у нас бувають дні, які святкуєм за звичаєм». Далі автор продовжує словами, що весною преса переповнена Шевченкіанами.

До цього треба додати також і подію, яка відбулася у південно-західній частині Банату. Йдеться про гірське містечко Аніна Караш-Северінського повіту, в якому, в суботу 24 квітня, відбулося ще одне Шевченківське свято. В Аніні живе невеличке число українців, які в пошуках кращої долі переселилися сюди із мараморощини, Буковини та інших зон Румунії. Тут проводить свою діяльність місцева організація СУР, якою керує інженер Всеволод Вершигора. Це була перша в житті мешканців цього містечка художня подія українською мовою. Вона

відрізнялася від інших подій такого типу, тому що публіка складалася із високоповажних гостей, зокрема представників усього українства Румунії.

Підкреслимо присутність на цій події таких гостей: голова СУР і депутат Румунського Парламенту Степан Бучута, голова Сучавської філії СУР проф. Іван Боднар, голова Ботошанської філії СУР проф. Віктор Симчук, голова Марамороської філії СУР Мирослав Петрецький, голова Сатумарської філії СУР Михайло Мачока, голова Клужської філії СУР проф. Д-р Іван Арделян, голова Тульчанської філії СУР Дмитро Черненко.

Перед цими гостями й запрошеними місцевого примаря Г. Нийку та голови організації СУР Всеволода Вершигори виступили художні колективи: «Червона калина» із Карансебеша, «Барвінок» із Корнуцела, «Зелена ліщина із Копашилі, гурт декламаторів із Решіци та ансамбль пісні й танців «Калина» із села Щука Тіміського повіту.

Подія почалася виступом колективів, які із запаленою свічкою в руках, співаючи «Христос воскрес», поволі рухалися із просторого залу на спеціально влаштовану сцену. На сцені було видно великий портрет Т. Шевченка під яким стояв банер із надписом великими буквами двомовно ім'я і роки життя Шевченка.

Після цього моменту публіка познайомилася із високоповажними гостями.

Потім прозвучали пісні: «Реве та стогне Дніпр широкий», «Заповіт» і «Думи мої». Між ними проф. Михайло Бобик, талановитий ведучий концерту, представив перед глядачами життя і творчість великого Кобзаря, а проф. Сімона Свистак переклала виголошене на румунську мову.

Публіка була зачарована виступом корнуцельського жіночого вокального гурту «Барвінок». Дванадцяти чисель-

ний колектив сміливо виконав низку корнуцельських народних пісень під акомпанементом Петра Шушки та Миколи Сокача. Гарні костюми, гарне ставлення до виконання пісень створили приємне враження на численну публіку.

Чудово виступили Щуканські самодіяльні артисти, які під акомпанемент скрипки та дронги виконали низку мараморських народних пісень.

Виступ копашильської «Зеленої ліщини» заговорив про зрілість у виконанні української пісні. Тут фахівець може запримітити ясне вираження не лише музичних звуків, але й тексту у виконанні пісень. Нюанси форте, піано, меццо форте і т.д. увійшли у практику будь-якої пісні.

Концерт закінчився виступом мішаного хору «Голос українців», який дуже легенько виконав українські пісні: «Туман яром», «Летіла зозуля», «Банати, Банати».

В закінченні концерту виступили перед глядачами мер міста Г. Нейку і голова місцевої організації СУР Всеволод Вершигора.

Газета «Вільне слово» від лютого місяця 2012 року, присвячена хоровому колективу «Зелена ліщина» та його керівникові під заголовком «Івану Ліберу – 80». Автор статті Анна Берегій детально аналізує працю мішаного хору «Зелена ліщина», як під час репетицій, так і під час виступів на концертах.

На запитання: – Хто Іван Лібер, автор вичислює дані відносно народження, навчання, які закінчив, працю, яку виконував від свого прибуття у село Копашиль і результати, які отримав у своїй праці.

Автор не забуває писати й про дружину Івана Лібера, Марію Лібер, яка весь час була присутня і допомагала Іванові у його праці.

Газета «Вільне слово» з лютого місяця 2012 року під заголовком «Хай щастить вам, пане Лібер, і хай сповняться всі ваші задуми!», вітає із 80-річчям Івана Лібера, нагадуючи, що Гоголь сказав: «Бути у світі й нічим не позначити свого існування – це здається мені жажливим», те що не можна сказати про Івана Лібера, – підкреслює автор, – а в продовженні вичислюється біографічні дані, а потім успіхи відносно художньо-культурної праці, успіхи у виданні різних книжок. У продовженні підкреслено, що Іван Лібер належить до тієї генерації випускників Сігетської педагогічної школи, яка після закінчення пішла у світ, у ті регіони Румунії, де проживає українська меншина, для того, щоби виховати, виводити наших дітей у люди, передавати їм набуті знання і любов до свого, українського, від відданих і славних викладачів, які через несприятливі історичні причини, що мали місце в Україні, шукали притулку у закутках Румунії і світу.

Завжди приємно поздоровляти тих людей, які ціле своє життя працювали й далі працюють на українській ниві Румунії, є гідними громадянами своєї країни, добрими батьками для своєї родини й добрим прикладом для молодого покоління.

Газета «Curierul ucraínean» друкує статтю Юри Глеби, голови Тіміської філії СУР, під заголовком «Зелена ліщина» – 60 років! У статті автор підкреслює велике значення святкування хору «Зелена ліщина», колектив який приніс чимало добрих прикладів, виступаючи не лише у своїм селі або повіті, але по всіх околицях країни, де проживає українське населення.

У продовженні автор статті із задоволенням підкреслює, що і він був на відміченні 60-ти років хору «Зелена ліщина».

Що «Зелена ліщина» виповнила 60 років – це історична подія, це гордість ваша, наша, а особливо тих, які започаткували цей колектив, як, наприклад, пані Василя Кимпану, яка була присутня коли започаткувався цей хор. Але не лише тих, що співали в ньому, але й тому, хто заснував цей колектив і керував ним весь час, а саме Іван Лібер.

«Пан І. Лібер – диригент, викладач музики, композитор, фольклорист, людина, яка весь свій вік присвятила цьому. Значна частина його життя знаходиться у виданих книжках, але я переконаний у тому, що пан професор ще має багато дечого сказати нового, хоч і перейшов через важкі моменти свого життя. Треба відмітити, що пан професор не міг сам здійснити те, що здійснив, йому необхідна була сировина, те, що у селі Копашиль знайшов. Тут у селі Копашиль пан професор знайшов добрі й приємні голоси із якими працював безперестанно і які тепер становлять чудовий хор «Зелена ліщина», який народився у селі Копашиль, село яке начислює 100 років від переселення українців із Закарпаття і яке є нашою гордістю. Усі хористи були нагороджені гарячими оплесками, дипломами, а Союз українців Румунії нагородив їх різними особливими дарунками, квітами та іншим». У тій самій газеті («Curierul ucraínean») появилася стаття під заголовком „Хор «Зелена ліщина» відмітив 60 років від заснування”. Автор статті Степан Бучута, голова Союзу українців Румунії і депутат у Парламенті Румунії. Стаття надрукована паном Бучутою охопила такий текст: „Комітет Караш-Северінської філії СУР, який знаходиться у місті Карансебеш, під керівництвом Івана Лібера ще минулого року запропонував відмітити 60 років праці мішаного хору «Зелена ліщина».

*Виступають корнуцельські діти під керівництвом учительки
Мигаєли Шімоні*

«Зелена ліщина» на Фестивалі колядок у Тімішоарі, 2004 р.

*Вокальний гурт «Барвінок»
на Фестивалі української пісні в Корнуцелі*

*Члени хору «Зелена ліщина» зустрілися із збирачами
українського фольклору, 2004 р.*

«Зелена ліщина» на Фестивалі колядок у Тімішоарі, 2004 р.

Карансебеський вокальний гурт «Червона калина» на святкуванні 100-річчя від переселення українців у Банат в с. Копашилі

Хор «Зелена ліщина» – це дитина сердечного професора Івана Лібера, диригента, композитора, музиколога і людини високої культури, який володіє багатьма преміями й заголовками, будучи й почесним громадянином повіту Караш-Северін. Праця хору «Зелена ліщина» тісно пов'язана із прибуттям Івана Лібера у Банати у село Копашиль, як випускника Української педагогічної школи з міста Сігета, що на Мараморощині ще 1951 року. Міркую, що ще тоді у вухах молодого вчителя бриніла музика, яку йому прищепив професор музики Михайло Митринюк. Думаю, що пан Лібер не довго думав і взявся за діло, бо 10 березня 1952 року хор виступив на першому своєму концерті.

Роки праці в школі тісно пов'язані з культурною діяльністю у школі та в селі, але не лише у селі, де одружився із пані Марією, теж випускницею Української середньої школи із Сігету, надзвичайна учителька і політична людина, яка довго керувала долею свого села. Сьогодні пані Марії уже немає між нами, але її характер жвавий і корисний залишився у нас. Діти сім Ліберів активно беруть участь у розповсюдженні української культури. Інженер, лікар і професор становлять приклад дітей української сім'ї, які були виховані у дусі допомоги розмноженню української культури там, де вони знаходяться: Решіца, Німеччина, Тімішоара шляхом радіопередач українською мовою у Тімішоарі й Решіці.

Так, як уже було сказано, учитель, а потім випускник Бухарестської консерваторії, займався і тепер займається музикою. Крім того, що видав більше збірок пісень для дітей і дорослих, займався навчанням пісень художніх колективів із села Копашиль, Зоріле та Карансебеша і сам співав у мішаному хорі «Митгана» із села Марга, під

керівництвом професора Дмитра Жомпана із села Марга Караш-Северінського повіту.

Як голова філії СУР Банатського округу, а потім голова Караш-Северінського філіалу СУР, він запросив мене спочатку, як омолога, а потім як голову Союзу українців Румунії на більше художньо-культурних подій організованих цією організацією.

Я був присутнім на відміченні 50-ти років хору «Зелена ліщина» разом із покійним Степаном Ткачуком, про що я написав у «Вільному слові» під заголовком «Від надзвичайних людей – приємні спогади». Це сталося місяця листопада 2001 року, я детально розказав про перші мої контакти із банатським селом Копашиль, у якому живуть і вийшло багато здібних і надійних людей для нашого суспільства.

Пізніше я був присутнім і на відмічення 100-річчя від переселення українців із Закарпаття у Банат, тему про яку я написав у газеті «Вільне слово» місяця вересня 2006 року.

Треба ще згадати, що я брав участь на багатьох подіях, де мішаний хор «Зелена ліщина» визначився як добрий інструмент у виконанні української пісні.

Найважливіший момент у житті мішаного українського хору «Зелена ліщина» – це відмічення 60-річчя неперервної діяльності. Подія відбулася у Будинку культури села Копашиль, у присутності багатьох і різних гостей. Уперше треба сказати, що були члени хору «Зелена ліщина»: Марія-Віолета Яремчук, Наталка Міщанін, Олена Мікулянич, Ольга Мачан, Марія Шутак, Сільвія Ворон, Сільвія Росоха, Нуця Росоха, Анна Кут, Сільвія Кимпйану (засновник), Михайло Кут, Петро Кимпйану, Василь Ковач, Михайло Бабічан, Михайло Пилипець, Василь Ковач,

Дмитро Попович. Ще співали під керівництвом Івана Лібера: Марія Пилипець, Настя Чуп, Василь Мігалецько, Юра Продан, які покинули хор, Сільвія Палканін, Михайло Микулянич, Сільвія Мігалецько та Марія Лібер, які пішли у вічність.

Від керівництва СУР брали участь на святі Мирослав Петрецький, Михайло Мачока, Юра Глеба, радник СУР Микола-Мирослав Петрецький, Іван Ковач, голова Лугозької організації СУР.

Подія присвячена відміченню 60-річчя мішаного хору «Зелена ліщина» була удаюю, доказуючи що і в українському суспільстві можливо організувати й здійснити надзвичайно культурну подію”.

Хористи «Зеленої ліщини»

У даному матеріалі охоплено частину історії українського мішаного хору «Зелена ліщина» із села Копашиль Караш-Северінського повіту. Його історія охоплює значно більше праці, виступів, подорожей, успіхів і невдач, чим подано у матеріалі, але для того, щоб оборонити читача від нудоти, було скорочено текст.

Праця із хором «Зелена ліщина» була завжди складною. Нехай читач подумає, скільки «муки» потрібно, щоб люди прийшли на репетиції, скільки праці потрібно було, щоб навчити співати перший голос, а потім ті інші голоси, а потім виразність, нюанси та інші вимоги автора пісень для того, щоб пісня була удаюю.

Сьогодні хор «Зелена ліщина» подібний на хор професіоналів, виражаючи із допомогою різних музичних знаків те, що хоче автор пісні.

Для того, щоб діяти до вищезгаданих результатів була необхідна праця, яка передавалася із покоління в покоління.

Як уже відомо, хор «Зелена ліщина» складається із селян, робітників і малої частини інтелігенції, головно вчителів.

Протягом часу копашильська інтелігенція, а їх немало, завжди, крім того, що виконували різні ролі у художньо-культурній діяльності, грали різні ролі то у театральних

п'єсах, то у хореографічних колективах, то у мобілізації для пісенних колективів, у яких брали участь як виконавці пісенних ролей.

Конкретно, треба визначити роль перших учителів, які брали участь для формування хору «Зелена ліщина», співали у цім колективі довгий час. Це означає сім Гордийчуків Роман, Оля та їхня дочка Лариса. У тім числі треба згадати учителів: Люня Горчинська, Марія Сметана, Анна Цюбик, Іван Мойсюк, Марія Кирита, Анця Павліш. Пізніше прибули інші учителі: Юра Бота, Славка Горчинська, Іван Шмуляк, який пізніше став диригентом.

Найбільше допомагали учителі, які почали свою учительську працю після 1960 року. Із цього приводу треба визначити таких учителів:

- Петро Кимп'яну, викладач історії-географії, випускник Сігетської педагогічної школи, випускник Трирічного педагогічного інституту Тімошоари, який крім професійних завдань жертвував свій час для театральних п'єс, виконуючи різні ролі у п'єсах «Зелена ракета» і «Чотири свати й один парубок». Інший вільний час приділяв для вивчення різних танців, будучи й хореографом для українських танців. Важливу роль виконав у мішаному хорі, де виконує й тепер роль соліста та керівника тенору.

Займається і дослідженням переселення українців Закарпаття у Банат. У цей напрям видав книжку-монографію „З високої полонини до «Зеленої ліщини»”.

- Учителька Василина Кимп'яну, випускниця Сігетської педагогічної української школи, чудова співачка, член сопранової партії, виконавець різних ролей в українських театральних п'єсах, які появилися на сценах в українських селах: «Сватання на Гончарівці», активна співачка у хорі «Зелена ліщина».

- Іван Фурді, учитель, випускник Української педагогічної Сігетської школи.

Чудовий баритон, член хору «Зелена ліщина» у ролі соліста в пісні «Верховина» та інших. Член театрального гуртка, виконуючи різні ролі у п'єсах: «Сватання на Гончарівці», «Великий мач, великий». Викладач природознавства в школі, української мови, спорту, якому приділяв значної уваги. Активний мобілізатор молоді для спортивних подій.

- Учителька Анна Фурді, випускниця Лугозької педагогічної школи, активна актриса у різних ролях, як румунських, так і українських театральних п'єсах. Активна співачка в альтовій партії хору «Зелена ліщина».

- Учителька Марія Лібер, випускниця Сігетської української педагогічної школи. Активний актор-аматор у різних українських п'єсах, як: «Сватання на Гончарівці», «Пошилися в дурні», «Зелена ліщина». Мер села Копашиль здійснивши за два мандати: двоповерховий будинок, асфальтовану дорогу.

- Учителька Олена Субота (Сідий) випускниця Сігетської педагогічної української школи. Активна учителька і співачка хору «Зелена ліщина».

- Михайло Пилипець, секретар мерії села Копашиль. Активний співак у хорі «Зелена ліщина». Активний самодіяльний актор, особливо у театральній п'єсі «Сватання на Гончарівці».

- Марія Росоха, сільський бібліотекар, активна співачка у хорі «Зелена ліщина», активна актриса в українських театральних п'єсах.

- Михайло Биделіца, викладач румунської мови. Активний виконавець комічних ролей у п'єсах. Автор комічної п'єси «У селі... челе».

- Василь Мигалейко, чудовий альт у хорі «Зелена ліщина».
- Марія Пилипець, співачка у хорі «Зелена ліщина».
- Михайло Микулянич, чудовий баритон у хорі «Зелена ліщина».
- Олена Микулянич, активна співачка хору «Зелена ліщина».

Особлива подяка покійним учителям Василеві та Ілянї Биля, які були присутніми на кожній репетиції хору, хоч вони жили в іншому селі на віддалі трьох кілометрів.

Така сама подяка покійним учителям Василеві та Іванові Карабінам. Особливу подяку колишньому керівництву Союзу українців Румунії, а саме, колишньому голові СУР Степану Бучуті за слова, які оцінюють працю хору «Зелена ліщина», за дипломи й медалі, отримані хором і його керівником. Велика подяка за оцінення праці хору і визначення її журналістами української преси письменником-критиком Михайлом Михайлюком, поетом Іваном Ковачем, поетом Миколою Корсюком, які подали вістку про хор «Зелена ліщина» далеко за кордонами нашої країни.

Не можна не згадати ефект популярності хору «Зелена ліщина» за допомогою радіо-хвиль Тімішоарської та Решіцької радіостудії, майстерно керованих ведучою Симоною Лібер-Ленкренжан, вістки які нагрівають тижнево серця українців південно-західного краю Румунії.

Але не можна закінчити зібрані думки без того, щоб не нагадати ім'я і заслугу людини, яка на кожному кроці допомагає нам, щоб наша праця була визнана, щоб її бачили українські очі, щоб її чули вуха і щоб її відчували українські серця. Мова йде про знамениту людину української літератури, української пісні, яким дає розмах до наших сердець головний діяч Іван Лібер.

**Список хористів,
які співали у мішаному хорі
«Зелена ліщина»**

1. Биля Василь – учитель
2. Биля Іляна – учителька
3. Бережник Іляна – роб. пошти
4. Бирлянич Таня – учениця
5. Бобик Юра – робітник
6. Бинкало Маруся – учениця
7. Бинкало Камелія – селянка
8. Ворон Сільвія – селянка
9. Ворон Юра – робітник
10. Ворон Сільвія – селянка
11. Ворон Михайло – робітник
12. Ворон Іляна – селянка
13. Ворон Маруся – учениця
14. Гавий Маруся – учениця
15. Гавей Ленуця – учениця
16. Губаль Іван – професор
17. Губаль Феліція – професор
18. Гордийчук Лариса – учениця
19. Гордийчук Ольга – професор
20. Дикун Сільвія – селянка
21. Дума Олена – селянка

22. Дикун Д-тро – селянин
23. Дикун Ання – учениця
24. Дербак Петро – селянин, примар
25. Зузяк Марія – селянка
26. Яцько Василь – робітник
27. Іваниш Марія – робітник
28. Ковач Нуця – учениця
30. Кут Петро – робітник
31. Кут Михайло – робітник
32. Кут Маріяна – селянка
33. Ковач Василь – робітник
34. Карабін Іван – учитель
35. Карабін Сільвія – учителька
36. Кимпяну Петро – професор
37. Кимпяну Сільвія – учителька
38. Чуп Олена (Тубукалка) – селянка
39. Чуп (Меклеш) Марія – селянка
40. Чуп Василь – селянин
41. Ковач Олена – селянка
42. Ковач Юра – робітник
43. Кирита Марія – учителька
44. Костюк Анна – учителька
45. Кубарич Іван – робітник
46. Лібер Іван – професор
47. Лібер Марія – учителька
48. Лібер Симона – студентка
49. Лібер Анатолі – учень
50. Меклеш Михайло – робітник
51. Микитинець Юра – робітник
52. Мікулянич Михайло – робітник
53. Мікулянич Іляна – селянка
54. Міщанин Мірча – учень

55. Міщанин Маріяна – учениця
56. Мачан Ольга – учителька
57. Мароді Дмитро – учитель
58. Мікулянич Михайло – робітник
59. Пішта Марія – учениця
60. Пішта Анна – учениця
61. Пилипець Іван – селянин
62. Пилипець Михайло – службовець
63. Пилипець Марія – службовець
64. Пилипець Валентина – медсестра
65. Пилипець Мігаєла – медсестра
66. Попович (Продан) Юра – робітник
67. Попович (Микула) Юра – робітник
68. Попович (Продан) Іван – робітник
69. Палканіна (Ріта) Циля – робітниця
70. Попович (Варахоба) Дмитро – робітник
71. Попович Іляна – селянка
72. Пішта Марія – учителька
73. Палканін Іван – робітник
74. Росоха Юра – робітник
75. Росоха Марія – бібліотекар
76. Росоха Люба – учениця – селянка
77. Росоха Іляна – учениця
78. Росоха (Бережник) Марія – селянка
79. Руснак Іляна – селянка
80. Семенюк Анна – учителька
81. Руснак Марія (Дикунка) – службоць
82. Свистак Михайло – селянин
83. Свистак Марія – селянка
84. Свистак Настя – селянка
85. Толняк Циля – селянка
86. Фурді Іван – учитель

87. Фурді (Глеба) Анна – учителька
88. Шутак Марія – селянка
89. Шкрюба Циля – селянка
90. Шімон Федір – селянин
91. Шутак Марія – селянка
92. Шутак Надіна – учениця
93. Сметана Марія – учителька
94. Горчинський Уйліам – священник
95. Горчинська Люня – учителька
96. Росада Марія – учителька
97. Бабічан Михайло – робітник
98. Локія Йон – професор
99. Докія Іляна – селянка
100. Лівовська Аурелія – учителька

Пісенний репертуар мішаного хору «Зелена ліщина»

1. А в зеленій полонині (народна)
2. Банати, Банати (І. Лібер ,Ю. Павліш)
3. Била мене мати (народна)
4. Верховино, мати моя (Машкін)
5. Велике спасибі тобірідна мати (І. Лібер, І. Шмуляк)
6. В зеленім гайочку (народна)
7. В саду, садочку (обробка І. Лібера)
8. Гаю, гаю зелен розмаю (народна)
9. Гітара (народна)
10. Ге, братя опришки (обробка І. Лібера)
11. Hai Marie- deal la vie (народна)
12. До побачення (І. Лібер)
13. До моря (І. Лібер, І. Ковач)
14. Живи українська родині (І. Лібер, Ю. Павліш)
15. Засвистали козаченьки (Ривуцький)
16. За городом качки пливуть (М. Леонтович)
17. Заповіт (Стеценко)
18. Зелене листя білі каштани (народна)
19. За горою високою (Богославський)
20. Ішло дівча лучками (Яценко)
21. Înfloresc grădinile (Т. Попович)
22. Із-за гори сніжок летить (Леонтович)
23. Іванку вечерком (народна)

24. Копав, копав керниченьку (обробка І. Лібера)
25. Летіла зозуля (обробка І. Лібера)
26. La fântână (Августін Бена)
27. Люблю весну (І. Лібер, В. Сосюра)
28. Марамориш (І. Лібер, Ю. Павліш)
29. Несе Галя воду (народна)
30. Над річкою, бережком (народна)
31. Над річкою бережком (Леонтович)
32. Над Тисою (Ю. Парашинець, І. Арделян)
33. Ой кину я бук на яму (народна)
34. Ой під гаєм зелененьким (народна)
35. Oda bucuriei (Бетховен)
36. Ой зелене жито, зелене (народна)
37. Ой у лузі калина стояла (народна)
38. Ой зацвіла ліщинонька (обробка І. Лібера)
39. Ой там на толочку, на базарі (народна)
40. Ой Дунаю, Дунайчику (обробка І. Лібера)
41. Ой дубе зелененький (обробка І. Лібера)
42. Ой на горі ватерка горіла (народна)
43. Ой устану я в понеділок (Леонтович)
44. Ой з-за гори кам'яної (Леонтович)
45. Ой на горі там жінці жнуть (Лисенко)
46. Пішла мати до синочка (обробка І. Лібера)
47. Povestea unui ciobănaș (народна)
48. Повіяв вітер степовий (народна)
49. Посилала мене мати (народна)
50. Посадив я черешеньку (обробка І. Лібера)
51. По берегу моря. (І. Лібер, В. Баршай)
52. Перша вчителька (І. Лібер, Ю. Павліш)
53. Primăvara e pe ram (І. Лібер, І. Гера)
54. Реве та стогне Дніпр широкий (Косенко, Шевченко)
55. Розкажи мені (І. Лібер, В. Баршай)

-
56. Родиме село (І. Лібер, І. Шмуляк)
 57. Стоїть явір над водою (обробка І. Лібера)
 58. Сижу я край віконечка (народна)
 59. Стоїть гора високая (народна, І. Франко)
 60. Там за горою (народна)
 61. Тече вода з-під явора (І. Лібер, Ю. Павліш)
 62. Тече вода з-за города (обробка І. Лібера)
 63. *Sus în vârful nucului* (обробка Г. Гояна)
 64. Сусідка (Яцинович)
 65. Серед села дичка (народна)
 66. У неділю рано (обробка І. Лібера)
 67. Зелена ліщина (народна)
 68. Зелена ліщина (І. Лібер)
 69. Скажи мені (І. Лібер, В. Баршай)
 70. З високої полонини (обробка І. Лібера)
 71. Через пень колоду котити (народна)
 72. Не плач матусю, не ридай (І. Лібер)
 73. Ой у полі червона калина (народна)
 74. Чого козаچه сумний ходиш? (народна)
 75. Туман яром (народна)
 76. Через річеньку, через болото (народна)
 77. Море (І. Лібер, І. Ковач)
 78. А в зеленій полонині (народна)

*Мішаний хор «Голос українців»
на подвір'ї батьківської хати Івана Лібера*

*«Зелена ліщина» дорогою додому, повертаючись із сігетського
колядкового фестивалю, зупинилась у Гуті*

*На святкуванні 50-річчя «Зеленої ліщини»
чоловічий хор Карансебеського будинку культури ім. Джордже Суру,
диригент – професор Думітру Жомпан*

*У Решиці з хором «Зелена ліщина» виступає Анна Березій,
декламуючи власні вірші*

*Вокальний гурт «Барвінок»
піснями вітає «Зелену ліщину» із 50-річчям*

*Вокальний гурт «Барвінок» на сцені Карансебеського будинку
культури ім. Джордже Суру. Акомпанує Іван Бугай*

Діяльність Союзу українців Румунії у Караш-Северінському повіті (2010-2015)

Протягом п'ятьох років Караш-Северінська організація СУР зазнала чимало явищ, які відбулися в ній під впливом державної політики та явищ необхідних організації для отримання кращих результатів. Маючи такі об'єктиви, повітове керівництво керувало підлегли організації сіл і міст для активної праці. Тому зазначуємо що у Караш-Северінським повіті активують організації різної величини. Число усіх членів СУР Караш-Северінського повіту – 825. Караш-Северінська повітова філія СУР має 10 місцевих організацій:

1. м. Аніна – голова організації інж. Всеволод Вершигора;
2. м. Карансебеш – голова орг. пан Ю. Тях;
3. с. Копашиль – голова орг. Д-ро Попович;
4. с. Корнуцил – голова Циля Шушко;
5. с. Жупа – голова орг.учит.Анця Фурді;
6. м. Бокша – гол. пр. В.Малиновський;
7. м. Оцелу Рошу – голова інж. Михайло Кут;
8. с. Силбиджел – голова Василь Дзіцак;
9. м. Ришіца – голова інж. Дан.Басараба;
10. с. Зоріли – голова Іван Фурді.

Для того, щоб успішно керувати діяльністю різного типу, керівництво філії мало на виду такі об'єктиви:

1. Художньо-культурну та виховну діяльність, яка покрила усі місцевості Караш-Северінського повіту, де проживає українське населення.

2. Навчання української мови у школах де учаться українські діти.

3. Збереження і консервування рідної української мови, пісні та звичаїв.

4. Забезпечення умов для розгортання художньо-культурної та виховної діяльності.

Насамперед потрібно згадати, що протягом п'ятиох років кожна організіція мала забезпечені умови для розгортання організованих потреб, для репетицій художніх колективів. Тут згадаємо умови для розгортання репетицій хорів та вокальних гуртів: «Зелена ліщина» у селі Копашиль, «Червона калина» у місті Карансебеш, «Барвінок» у селі Корнуцел, усі три беручи участь на розгортаннях художніх подій по всіх місцевостях повіту та поза його межами.

Інші умови забезпечені для художніх колективів – це костюми для всіх трьох колективів, до яких додається і хореографічний колектив Корнуцельської школи, де були забезпечені костюми та чоботи.

Беручи під увагу витрати для утримання художніх колективів, негайно треба підкреслити, що протягом п'яти років вони розгортали широку діяльність. Для цієї праці керівництво кожного року виготовляло річний план художніх подій, який входив у загальне планування, якого випускало центральне керівництво СУР.

Тому підкреслимо тут, що всі художні колективи брали участь із віршами, піснями й танцями на відміченні

українського національного поета Тараса Григоровича Шевченка та його перепоховання, подія яка відбулася у карансебеськім залі імені Джодже Суру в травні-місяці 2014 року. Особливими реалізаторами події були пані Ірина Мойсей, головний редактор українського журналу «Наш голос», та Тереза Шендрою, редактор газети «Український вісник». Виступ був широко покритий українськими віршами, піснями й танцями виконаними колективами, які належать Караш-Северінській філії.

Художні колективи чудово відмітили 60-річчя мішаного хору «Зелена ліщина» у селі Копашиль. Тут було обширно підкреслено початки, хід і вдосконалення першого українського хору на території Банату. На події брали участь і одні із перших членів хору. Живим прикладом є учителька пенсіонерка пані Сільвія Кимпйну.

Для кращої інформації треба надати приклади важливих подій, які відбулися протягом історії Караш-Северінських українців.

1951 року у селі Копашиль був заснований мішаний хор, який пізніше дістав назву «Зелена ліщина», який сьогодні працює під крилом хору «Голос українців»

1964 року, в селі Корнуцел був заснований мішаний хор «Барвінок» під керівництвом учителя і письменника Івана Шмуляка.

1976 року відмічалось 50 років від відкриття першої школи у селі Копашиль. Тоді вийшла у світ пісня присвячена першій учительці села Флоріка Джорджеску, на слова Юрія Павліша.

1990 року корнуцельський мішаний хор «Барвінок» виконав перше турне за кордон, а саме до міста Вижниці (Україна), а потім у місто Свидник, що у Словаччині.

1991 року копашильський мішаний хор відвідав українську спільноту у місті Кула, що у Сербії, місто Свидник, що у Словаччині та місто Хуст, що на Закарпатті.

8 червня 1991 року у селі Копашиль відбувся перший міжнародний фестиваль української пісні й танцю «Зелена ліщина».

На події брали участь художні колективи із міста Кула, мішаний хор із Свидника, мішаний хор із Хуста і група співаків із Чернівців, що на Україні та гості українці із Банату.

Після цієї події зв'язки художніх колективів копашильського будинку культури із чернівецькими колективами зміцніли, у наслідок чого у Копашилі виступали чернівецькі співаки, а на сцені літнього театру Чернівців виступали копашильські художні колективи: «Зелена ліщина», «Копашильське весілля», дівочий вокальний гурт «Копашиянка», де були виконані пісні «В саду, садочку», «Черешневий цвіт», «Копав, копав керниченьку».

Час минав, 1994 року помер Іван Шмуляк, а хор «Барвінок» без керівника, почав занепадати. Через кілька років, завдяки Іванові Поповичу, колектив був урятований і перетворений у дівочий гурт «Барвінок», а 2014 року відмітив своє 50-річчя.

Після 2000 року, щороку відбувався фестиваль колядок у різних місцевостях повіту Караш-Северін, де брали участь різні колядкові колективи дорослих і дітей, а крім таких виступів колективи брали участь на колядковому фестивалі, який щороку відбувається у місті Сігету Мармаціей. Важливо є те, що художні колективи побільшуються. Так, наприклад, до групових колективів «Зелена ліщина», «Червона калина», «Барвінок» прилучилася дівоча група корнуцельської школи «Барвіночки» і танцювальний гурт,

керований професором Михайлом Бобиком. Усі ці колективи беруть участь в організуванні культурних подій у всіх місцевостях Караш-Северінського повіту.

Для переконання слухачів відносно інформацій про діяльність художніх колективів треба відмітити таке:

2006 року, у селі Копашиль відмітилося 100 років від переселення українців із Закарпаття в Банат, подія широкого розміру на якій були присутні:

Голова Караш-Северінської повітової ради д-р Сорін Фрунзверде, голова СУР Степан Бучута, Посол України в Румунії Юрій Малько, радник у Міністерстві Культури пані Ярослав-Орися Колотило, художні колективи «Барвінок» і Карансебеська «Червона калина», розуміється, що і хор «Зелена ліщина», а окремим гостем був мішаний хор «Миргана» із села Марга під керівництвом Д-ра Думітру Жомпан.

Таку саму тему розгортали мешканці села Зоріле роком пізніше, подія, на якій брало участь велике число «зорілян», а особливо ті, які живуть далеко від рідного села.

Наступного року таке саме свято відбулося і в селі Корнуцел, де із допомогою різних наочних матеріалів проф. Сімона Свистак розповідала своїм односельчанам про походження села Корнуцел і про переселення, яке відбулося на початку ХХ століття у ці плаї.

На такому святі були присутні усі художні колективи, які існують у повіті Караш-Северін, до яких додамо ще й хореографічний гурт «Калина» із Щуки й мішаний хор «Ронянські голоси» із села Вишня Рона, що на Мараморошині, колектив керований Джетою Петрецькою.

Треба визначити, що кожного року увага повітового керівництва зверталася до розгортання художньої діяльності у всіх місцевостях, беручи до уваги, що ця діяльність

веде до підвищення рівня культури українського населення, вона виховує населення із патріотичного боку, із боку поведінки усіх громадян і для збереження української нації, мови, звичаїв.

До цього додамо приклади таких художніх подій, як «Вечорниці», – події, які відбулися у будинках культури сіл Корнуцел та Копашиль. Тут під акомпанементом різних народних пісень, виявилися різні звичаї, яких народ уже давно забув, але їх споминають тільки на сцені.

Одним із важливих розділів художньо-культурної діяльності була зустріч із письменниками, подія яка відбулася у копашильському будинку культури. На цій події було обширно розгорнуто тематику творчості місцевого письменника Івана Шмуляка, якого вірш «Велике спасибі тобі, рідна мати» перетворений у пісню, був виконаний вокальним гуртом «Барвінок» із Корнуцелу, вірш «До моря» Івана Ковача, перетворений у пісню був виконаний хором «Червона калина», а вірш «Тече вода з-під явора» був виконаний «Зеленою ліщиною».

На події було розгорнуто початки письменницької роботи Степана Бучути й широко розгорнуто творчість письменника Михайла Трайсти.

2015 року художні колективи широко розгортали свою діяльність у різних місцевостях, починаючи з Аніни й проходячи крізь Ришці, Корнуцел, Силбиджел, Зоріле, Копашиль, згідно із плануванням на рівні СУР.

Особливе заняття мав хор «Голос українців», який у цьому році здійснив такі подорожі:

- Фестиваль українських колядок у місті Сігету Мармаціей – Відмічення 25-річчя від створення СУР.

- Відзначення дня народження українського поета Т. Шевченка у селі Русково, що на Мараморощині.

– Відзначення дня ветеранів у селі Поляни, що на Мараморощині.

– Участь на фестивалі меншин, що відбувся у місті Сучаві.

Треба визначити, що художні колективи Караш-Северінського повіту, вокальний гурт «Барвінок», вокальний гурт «Барвіночки», танцювальний гурт під проводом проф. Михайла Бобика, хор «Червона калина», та «Зелена ліщина» із Копашилі та хор «Голос українців» виконують значну роль відносно рівня культури українського населення та збереження звичаїв і традицій.

Не треба забувати, що жіночий хор виконує у церквах велику роль відносно пісень церковного репертуару. Із цього приводу згадаємо недільні виступи сестер Клавдії й Олі Горчинських у греко-католицькій церкві й Марії Блаж, Анці Чернички, Марії Сопилук та ін. в українській православній церкві.

Одним із важливих занять повітового комітету було викладання української мови у школах і садочках, де учаться українські діти. Це означає місцевості: Копашиль, Зоріле, Корнуцел, Силбиджел та окремі класи з міста Карансебеш.

Під час конкурсу декламування української поезії можна було запримітити, що найкращими з конкурентів були учні з Корнуцельської школи, там де працює кваліфікований викладач, а якість попускає до того, що Карансебеські класи працюють дуже слабо, а Силбиджельські діти не знають і не люблять українську мову через невідповідні стосунки між викладачем та учнями.

До цього додається ще й той факт, що викладова мова у дитячому садочку села Силбиджел є румунська, хоч діти українського походження.

З адміністративного боку керівництво Караш-Северінського філіалу звертало велику увагу на забезпечення матеріальних умов у всіх кутках діяльності українських громад, забезпечення площі для репетицій і подій, забезпечення транспорту художніх колективів на репетиції і події. Були забезпечені меблі у місцевостях Аніна, Карансебеш, Ришіца.

Головна мета майбутнього керівництва Караш-Северінського повіту повинно бути підвищення якості праці українства. Для цього потрібно використати усі сили української інтелігенції. На першому місці повинно бути сконсервування всього необхідного з народної творчості й заснування місцевих музеїв за прикладом копашильського музею, керованого професором Петром Кимпяну.

Не забути, але відновити спогади про переселення українців у Банат. Можливо, заснувати маленький журнал.

*Вокальний гурт «Барвінок» виступає в Решиці
під акомпанемент Миколи Сокача*

*Корнуцельський вокальний гурт «Барвінок»
на святкуванні 60-річчя хору «Зелена ліщина»*

*Мішаний хор «Зелена ліщина»
на 60-му році своєї художньої діяльності*

*Вокальний гурт «Червона калина» із Карансебеша
на святкуванні 60-річчя хору «Зелена ліщина»*

*Мішаний хор «Голос українців»
на Фестивалі українських колядок і зимових звичаїв та обрядів
у Сісеті*

Хор «Зелена ліщина» на вулиці рідного села Копашиль

Художньо-культурна діяльність як важлива частина загального виховання

Як уже відомо, на початку ХХ століття банатський край збагатився ще однією національною меншиною завдяки переселенню значного числа закарпатських українців у Караш-Северінський і Тіміський повіти. Нові жителі Банату заснували нові місцевості, як Копашиль (офіційно Копачеле), Корнуцел, Зоріле у Караш-Северінському повіті та Кричово і Гусарка (Педурень) у Тіміському.

Після осідання нового населення в Банатській краї виникла необхідність організування виховання молодого покоління, як із релігійної, так і з освітньої точок зору. Для цього спочатку були побудовані церкви у кожній місцевості, а потім були засновані школи. Але, якщо у церкві віруючі приходили масово, то кількість дітей у школах була дуже скромною і, відповідно, рівень неписьменності серед українського, і не тільки, населення – дуже високим. Аж після Другої світової війни були вжиті заходи для залучення до школи усіх дітей шкільного віку.

Звичайно, після прибуття на нові землі, першочерговим завданням переселенців була побудова хат, організація господарства. Не занедбувалось і родинне виховання – батьки навчали своїх дітей працювати, молитися Богу,

доброї поведінки, прищеплювали любов до народної пісні, традиційної ноші й т. д., але до школи посилати не поспішали. Тільки після реформи, спрямованої на ліквідацію неписьменності справи почали мінятися.

Починаючи з другої половини ХХ століття зростає не тільки кількість шкіл, а й їх рівень, засновуються гімназійні класи, і, відповідно, виникає потреба у нових педкадрах. Нові покоління вчителів були вишколені таким чином, що їх діяльність не обмежувалася рамками школи й шкільної програми, їх підготовка охоплювала і позакласну роботу, головню, у культурно-виховному напрямку, оскільки, як відомо, брак культури є однією з причин низького рівня життя. У цей період не тільки в Банаті, а й по всій країні, почалося активне розгортання культурно-виховної діяльності, до якої масово залучалися діти, молодь, дорослі.

У школи українських банатських сіл також були призначені нові вчителі, головню випускники Сігетської педагогічної школи. Таким чином, у семирічну школу села Копашиль Караш-Северінського повіту прибули два учителя – Іван Лібер та Іван Мойсюк.

Як уже не раз було відмічено в різних статтях, прибуття Івана Лібера у село Копашиль тісно пов'язане зі створенням першого в Банаті українського мішаного хору, який пізніше дістав назву «Зелена ліщина», і перший виступ якого 10 березня 1952 року був приурочений до свята Великого Кобзаря українського народу Тараса Шевченка. Це була перша подія у справі розповсюдження загальної культури для широких мас українського населення Банату.

Початок художньої діяльності був сприйнятий мешканцями села Копашиль із великим ентузіазмом, якщо на початку своєї діяльності мішаний хор складався із 15 осіб,

то вже через короткий проміжок часу кількість його учасників сягнула 80 осіб.

Дуже важливо було те, що молодь і навіть люди старшого віку приходили на репетиції та на виступи добровільно, всією душею горнулися до пісні на рідній українській мові.

Після перших виступів на сцені будинку культури села Копашиль хор попробував свої сили й у сусідніх селах з українським населенням (Зоріле та Корнуцел), де теж був високо оцінений публікою.

Після успіхів копашильського мішаного хору було вирішено розширити художню діяльність і на інші галузі. Таким чином, був заснований театральний гурток, який діяв протягом років, маючи у своїм репертуарі різні п'єси, як «Зелена ракета», «Наталка Полтавка», «Сватання на Гончарівці», «Пошилися в дурні» та ін.

Ще одним новоствореним художнім колективом став хореографічний, у якому молодь і діти з радістю вчилися, а потім виступали перед глядачами з чудовими українськими танцями. Треба уточнити, що завдяки своїй численності мішаний хор став джерелом для всіх інших новостворюваних колективів та гуртків, саме його члени стали й акторами, і солістами, і танцюристами, але він продовжував залишатися головним ядром культурної і, зокрема, художньої діяльності в с. Копачеле.

Хор «Зелена ліщина», заснований 1951 року, припинив свою діяльність через 60 років, але частина його членів продовжують свою діяльність у новому колективі «Голос українців», який гордо несе стяг, який підняв 70 років тому мішаний копашильський хор.

Протягом своєї 60-річної діяльності «Зелена ліщина» була активно присутня на різних подіях, які проходили в

країні та за її межами. Найчастіше, звичайно, виступав у рідній місцевості, а також у сусідньому Тіміському повіті, у містах Тімішоара й Лугож, у селі Щука та ін. Треба відмітити, що саме хор «Зелена ліщина» та його діяльність надихнули українську громаду Тіміського повіту на створення власного подібного художнього колективу. Так був заснований український мішаний хор у Лугожі «Шовкова трава», який протягом багатьох років приносив радість публіці.

За 6 десятиліть своєї роботи хор «Зелена ліщина» виступив з концертами в усіх зонах Румунії, де проживають українці, і не тільки, брав участь у різних фестивалях, зустрічах, святкуваннях культурних та історичних особистостей чи подій.

Особливо пам'ятною залишається участь у Міжнародному фестивалі українських колядок та зимових звичаїв, який щорічно проходить у Сігеті, а також у подібних фестивалях у Тімішоарі, Бухаресті, Решіці та ін.

Щодо закордонних поїздок, то найяскравішими у діяльності «Зеленої ліщини» та інших сурівських художніх колективів Караш-Северінського повіту стали зв'язки з чернівецькими колективами під керівництвом Народного артиста України Мар'яна Гаденка та знаменитими буковинськими виконавцями, з якими протягом кількох років банатські хористи виступали на сцені Чернівецького літнього театру. Особливо приємно було чути гарні відгуки на пісні: «Ой з-за гори кам'яної» в обробці М. Леонтовича та «Тече вода з-за города» в обробці Івана Лібера – у виконанні хору «Зелена ліщина»; «Черешневий цвіт» на музику Івана Лібера – у виконанні солістки Світлани Ковач; «В саду, садочку» в обробці Івана Лібера – у виконанні

Іляни Росохи; «Плаче глухо моє серце» на слова Степана Ткачука та музику Івана Лібера – у виконанні соліста Чернівецької філармонії Івана Дерди.

Не менш успішно на сцені Чернівецького літнього театру було представлено «Копашильське весілля».

Український мішаний хор «Зелена ліщина» завершив свою діяльність, але його справу продовжує художній колектив «Голос українців», члени якого, безмірно закохані в українську пісню, продовжують черпати із бездонної народної скарбниці пісенні перлини, які з радістю дарують слухачам тімішоарського радіо під час щонедільних передач, та рещіцького радіо по понеділках, які веде Сімона Лібер-Ленкренжан.

Говорячи про розвиток української культури в Банаті, не можна оминати літературну діяльність таких відомих письменників, вихідців з нашого краю. Банатські українці справді можуть гордитися такими славними письменниками, як Юрій Павліш, Іван Ковач, Василь Баршай, які народилися не просто у Караш-Северінському повіті, а таки у селі Копачеле. Усі стали членами Спілки письменників Румунії, а Іван Ковач ще й членом Національної спілки письменників України. Видані ними десятки книг значно збагатили культурну скарбницю банатських українців.

Також важливою діяльністю у Банаті стало збирання українського пісенного фольклору. Беручи до уваги багатий і різноманітний репертуар української народної пісні, Банат став привертати увагу фахівців. Так, група фольклористів Бухарестського університету, керована університетським професором д-ром Миколою Павлюком, а потім група фольклористів, керована університетським професором д-ром Іваном Ребошапкою, провели дослідження

і зібрали в цьому краї цінний фольклорний матеріал, внаслідок чого появилися вартісні збірки народних пісень.

Треба підкреслити інтерес доктора мистецтвознавства, кандидата філологічних наук, заслуженого діяча мистецтв України Івана Хланти, який зібрав український фольклор Банату. Збірник «Іван Хланта. Народні пісні Банату (Румунія)» (742 сторінок), вийшов друком 2009 року в Ужгородському видавництві Ват «Патент». Іван Лібер теж прислужився у цій нелегкій справі. Йому належать музичні ноти, які записав за аудіокасетами.

Як уже не раз наголошувалося, після того, як був створений і почав активно працювати Союзу українців Румунії, культурна діяльність українських громад Румунії, зокрема і в Банаті, значно активізувалась, стала можливою реалізація багатьох нових проєктів. Так, саме завдяки СУР, 8 червня 1993 року вперше у Румунії відбувся Міжнародний фестиваль української пісні й танцю, який з великим успіхом пройшов у селі Копачеле. Треба згадати, що до його організації активно долучилася Ярослава Колотило, яка на той час займала посаду радника у Міністерстві культури Румунії.

Якщо українці Румунії можуть справді гордитися своєю літературою, десятками славних, визнаних не тільки в Румунії, а й за її кордонами письменників, то українських композиторів у нас надто мало. І один із них – Іван Лібер, випускник Бухарестської консерваторії ім. Чіпріяна Порумбеску, факультету «Композиції, диригентства й вокалу». Почав свою діяльність у цій галузі з підготовки й укладання у співпраці з видатним викладачем музики, письменником Юрієм Луканом трьох збірників-посібників українських пісень для дітей дошкільного та шкільного віку для українських шкіл

Румунії. Таким чином світ побачили: «Збірка українських пісень для дітей» (1972); «Збірка українських пісень для I-VIII класів» (1983); «Збірка українських пісень для III-VIII класів» (2000). Далі Іван Лібер починає збирати пісні по всій території Румунії, а головне – в Банатському краї та селі Копачеле. Результатом його праці у 2000 році стала збірка українських народних пісень із Банату «Зелена Ліщина», яка вийшла друком у видавництві «Критеріон». Наступною була збірка пісень на слова українських поетів Румунії «Черешневий цвіт», яка вийшла у 2003 році в Бухарестському видавництві «Мустанг»; за фінансової підтримки Союзу українців Румунії вийшла друга збірка пісень Івана Лібера «Черешневий цвіт».

Збірка пісень композитора Івана Лібера «Повій вітре з Буковини» побачила світ 2005 року у Бухарестському видавництві «Мустанг» і містить відносно велику кількість, а саме 50 його музичних творів, 35 з яких написані на слова Степана Ткачука, а решта – обробки українських пісень. Треба відмітити, що Народний артист України, баритон Чернівецької філармонії Іван Дерда пісню «Плаче глухо моє серце» із даної збірки включив у свій репертуар.

Вихід наступної, сьомої збірки «Ой у полі три криниченьки» Іван Лібер приурочив до відзначення 100-річчя перших українських поселень у Банаті. Вона, як і попередня, побачила світло друку за фінансової підтримки Союзу українців Румунії у 2006 році в Бухарестському видавництві «RCR Print». «До збірки увійшло 150 народних творів, яких можна було б погрупувати на дві категорії: балади й пісні (...) Доповнивши збірку 15-ма музичними обробками й гармонізаціями, Іван Лібер, таким чином, не обмежився роллю звичайного збирача

й скарбника українських народних перлин, а вийшов за її рамки й уже втретє зробив свій внесок у збагачення пісенної культури...» – писав про збірку румунський композитор і музикознавець Думітру Жомпан.

2008 року в Бухарестському видавництві «RCR EDITORIAL», з'явилась восьма збірка композитора Івана Лібера «Дзінь-дзелень – пісні для дітей», яка містить сто нових пісень, охоплюючи широку тематичну площину – це пісні про пори року, природу, родину, щоденні заняття і, звичайно, ігрові. 38 найскладніших для виконання пісень було записано на компакт-диск, який додається до кожного примірника збірки. Цю нелегку роботу виконало вокальне тріо «Надія» із села Копачеле, до складу якого входили Василина Кимпяну, Оля Мочан та Віолета-Марія Яремчук, які працювали місяцями, вивчаючи тексти, мелодії, інтонації, аби вдало здійснити аудіозапис..

Дев'ята збірка пісень Івана Лібера «Стоїть явір над водою» – це антологія пісень на слова українських поетів та обробки українських народних пісень. Вона вийшла у світ 2015 року «на основі досвіду й спостережень, переживань і почуттів», – як зізнається сам автор.

І донині остання, десята книжка Івана Лібера «Дивная новина» з'явилася 2017 року, вона містить у собі величальні календарно-обрядові релігійні й світські пісні зимового циклу українців Румунії.

На закінчення цього матеріалу треба відмітити, що важлива роль у здійсненні переліченого вище належить Союзу українців Румунії, для якого видання книг, у тому числі й пісенних збірників – це один із вагомих способів реалізації свого основного завдання – збереження і розвитку української ідентичності в Румунії.

Лист до всіх «дітей» мішаного хору «Зелена ліщина»

Мішаний хор «Зелена ліщина» села Копашиль, Караш-Северінського повіту появився дуже скоро після того, як я на постійно поселився у банатському селі Копашиль.

Копашильська молодь, очолювана усіма учителями школи, під керівництвом директора школи Романа Гордийчука, приступила до нового кроку культурного життя і стала членом хору «Зелена ліщина».

За такі успіхи треба поздоровити не лише тодішню молодь, але й майбутню, яка гордо виступала під прапором хору «Зелена ліщина», під хореографічним прапором, у театральних ролях, під стягом «Копашильського весілля», на сцені молодого колективу «Копашильянка», маючи на увазі той факт що усі дорослі члени «Зеленої ліщини» пройшли крізь «двері» дитячого хору «Бруньки».

Усі художні колективи прикладали зусилля для того, щоб українська культура процвітала по всьому Банаті. Тому можна гордо підкреслити, що колективи цих гуртків побували не лише по території Банату, але й в інших краях, розповсюджуючи вістку, що починаючи із ХХ століття Банат має нову меншину, поряд із тими іншими (значить українську).

Хор «Зелена ліщина» відомий не лише у Караш-Северінському повіті. Про цей колектив знає Марамуреський край, знають Буковинський та Тулчанський краї.

Хор «Зелена ліщина» побував в українському суспільстві зі Сербії, а саме у місті Кула, як відповідь на їхнє гостювання у румунському Банаті.

Хор «Зелена ліщина» виступав на сцені місцевості Сокирниця, що на Закарпатті, Україна. Колектив виступав і на сцені Літнього Театру Словаччини.

Довгі стосунки відбулися із сценою літнього театру міста Чернівці, Україна, де копашильські художні колективи показали свою здібність виступати на сцені. Тут згадаємо про успіхи мішаного хору «Зелена ліщина», виступаючи із піснями «Ой з-за гори кам'яної» та «Тече вода з-за города», виступ колективу «Копашильське весілля», виступ молодіжного колективу «Копашилянка» із піснями «Черешневий цвіт» Івана Лібера на слова Павла Романюка у виконанні Світлани Ковач, пісня «В саду, садочку», обробка Івана Лібера, у виконанні Іляни Росохи.

Вся праця відбувалася із цінною допомогою теперішнього Народного артиста України Мар'яна Гаденка.

Треба підкреслити, що через хоровий колектив пройшло понад 100 осіб, між якими були й священник копашильської парафії Уйліам Горчинський і мер сільської мерії Петро Дербак.

Пісенний репертуар налічував понад 100 пісень народних обробок та авторських. Зміст пісень був різний, але звичайно на «смак» членів хору.

Хор підтримував завжди свою роль як представник українського народу, взагалі, а копашильського населення, особливо.

Протягом своєї діяльності хор «Зелена ліщина» виступав на відмінних подіях, як: Міжнародний фестиваль «Зелена ліщина», Копашиль 1993, 50 років від заснування копашильської школи, 50-річчя хору «Зелена ліщина», 60-річчя хору «Зелена ліщина», 100 років від переселення українців із Закарпаття у Банат.

Про мішаний хор «Зелена ліщина» були писані різні матеріали в українських газетах і журналах, було виголошено за допомогою радіо-хвиль і телебачення Тімішоари, Ришіци та Бухареста.

Про мішаний хор «Зелена ліщина» появилася пісня у журналі «Наш голос»: «Зелена ліщина» на слова Анни Рушть, музика Івана Лібера.

Любіть хор «Зелена ліщина»!

*Іван Лібер та Юрій Павліш
на святкуванні 60-річчя «Вільного слова»*

«Зелена ліщина» – гість Форуму німців Румунії

Іван Лібер на порозі рідної хати

*Мішаний хор «Голос українців»
продовжує культурно-виховну місію «Зеленої ліщини» у Банаті*

Копашильські легіні, '70-ті роки XX ст.

Селянська хата в с. Копашиль, фото 1974 р.

СПОГАДИ, ВІДГУКИ

Для «Зеленої ліщини»

З любові для української пісні, для рідної мови в українському селі Копашиль Караш-Северінського повіту багато років тому два молоді вчителі, один із них, пізнаючи добре таїнство музики – п. Іван Лібер, заснували «Мішаний хор», який пізніше назвали «Зелена ліщина».

То скільки пісень поніс за межі країни через ріки, через гори, беручи участь на різних концертах, фестивалях, конкурсах і т.д. Минуло багато десятиріч, відколи пісня «Зеленої ліщини» будить у наших серцях почуття радості, любові й чарує наші душі. Великі врожаї «Зеленої ліщини» залишились на завжди записані золотими буквами в пам'яті тих, котрі працювали й підтримували українську пісню, українську культуру. І. Лібер як оригінальний композитор і його чарівна музика засіяли духовний світ українськими піснями, а формація «Зелена ліщина» дарувала людям оригінальність і метод виконання, специфічний українцям.

Анна БЕРЕГІЙ

«Музика приносить радість людям»

Невеличкий хлопець, з русявим волоссям, світлими очима, з великим потягом до навчання (щоб не остався в темряві, як його батько), направився в 1943 році до Ужгородської гімназії з метою здобути освіти.

– Нелегкі були умови навчання: семінарізацію, часті побої важко переносили ми. – згадує учитель, тепер директор школи, Іван Лібер. І продовжує: – У 1945 році ми перейшли до Сігетської школи. Пригадую собі, як важко піднімати було першим учням цю школу, яка була напівзруйнованою. Перші учні цієї школи зробили все, щоб навчання відбувалося у нормальних умовах. Разом з моїми товаришами Юрієм Кімпаном, Олексою Ковачем та ін. не раз доводилось ходити 45 км пішки аж до Рускови на канікули. А діти з ближчих сіл щодня ходили додому. Хоч і були інтернати, та умови життя в них були важкі: діти віком 12-13 років були без жодного батьківського догляду. Та й з дому допомога була невелика. Але любов до навчання не покидала мене.

У 1948 році, під мудрим керівництвом Румунської Робітничої Партії, була проведена шкільна реформа, яка відкрила дочкам і синам трудящих шлях до світла, шлях до щастя. Нас забезпечили добре обладнаними інтернатами, класними кімнатами; ми одержали добре підготовлених викладачів, не кажучи вже про те, що навчання, харчування і одяг ми одержували безплатно.

Ось коли моя мрія – досягнути музичну грамоту – почала здійснюватись. З радістю повертався я на канікули у своє рідне село. Дуже цікаво було мені працювати в будинку культури, особливо диригентом та із скрипкою. При активній участі трудових селян-хористів, як Білич Шандор, Бумбар Петро, Дрозд Михайло та ін., наш хор не раз користувався успіхом серед селян, – закінчує свою розповідь тов. директор Лібер Іван.

– Яке ваше бажання було після закінчення школи? – запитуємо ми.

– Найбільшим моїм бажанням було, звичайно, щоб перший мій урок з учнями був з музики. Але як на зло «попався» урок з арифметики. Та я не впав духом, а з нетерпінням чекав того моменту, коли буду вперше виступати перед моїми вихованцями в ролі диригента. До речі, перше призначення учителювати я одержав у 1951 р. у село Копачеле, Карансебеського району, де до того майже не існувало ні при школі, ні при будинку культури організованої художньої самодіяльності.

Але не тільки учнівський хор хотілось створити. Головним завданням, яке поставив я з своїми товаришами, було притягнути сільську молодь. Ось тут і виникли труднощі. Як «притягнути» їх до будинку культури? А молоді, як завжди, подобаються пісня, танці, одним словом – музика. Те, що їм музика подобається одне діло, а те що «туди ходять тільки ті, що не мають вдома що робити» – зовсім інша справа. «Але все-таки там співають..., там грають на скрипці..., там хтось затягає пісню басом...» – ходили слухи між ними.

Тоді я побачив, що музика – це не тільки «радість моя», а що вона є завжди супутником трудової людини й що вона є одним із важливих засобів виховання у людини почуття

до прекрасного. Ось чому сільська молодь, спочатку не дуже охоче, а потім чимраз більше, почала приходити до будинку культури на репетиції, перший раз як слухачі, а потім як учасники. За допомогою своїх колег-учителів та при активній участі сільської молоді ми створили в цьому селі небувалий ще до того хор.

Пригадую собі, з якою охотою приходили, мобілізуючи інших, такі товариші, як Михайло Свистак, Іван Дикун, Анастасія та Марія Свистак, Марія Чуп, Федір Шманьо та багато інших.

Та на деякий час довелося мені перервати свою улюблену працю з хором. Але любов до музики мене ніколи не покидала.

Після повернення з війська у 1958 році доля знову звела мене з моїми улюбленими хористами-копачелянами.

– Що нового зустріли ви у цьому селі після вашого повернення сюди? – запитуємо ми.

– Якщо говорити про нове, то його дуже багато. Але я хотів би зупинитись знову ж таки на своїй улюбленій праці. Незважаючи на те, що директорська та учительська праця відбирає у мене багато часу, однак я знаходжу час займатися і музикою. Ось саме тут і хотілось би зупинитись.

– Цікаво, а чому?

– Та тому, що коли раніше ніколи не можна було зустрінути учасників художньої самодіяльності з числа одружених і, особливо, людей середнього віку, то зараз вони з любов'ю приходять до будинку культури. Серед них можна назвати Марійку та Івана Гладко, Михайла Меклеша, Марійку Ковач, Анцю Данцолу, Ілянгу та Василю Росоху, Михайла та Марійку Пелепець, Івана Моненця, голову народної ради Петра Дербака. Не кажу

вже про учителів. А хіба можна не згадати Олену Думу, яка випестила своєю ніжною материнською ласкою та ніжним голосом шістьох дітей? А тепер вона з любов'ю приходить до будинку культури співати пісні про рідну партію та нашу соціалістичну батьківщину, що забезпечує щасливе дитинство її діточкам! А про що все це свідчить? Це свідчить, у першу чергу, про те, що свідомість наших селян з кожним днем зростає, що любов до прекрасного в них підвищується, що пісня починає бути необхідністю в їх щоденній праці на благо нашої соціалістичної батьківщини. Ось те нове, про яке я хотів вам розповісти.

– Які пісні у вашому репертуарі?

– Небагато. Серед них можна назвати: «Партід юбіт, парінте бун», «Цара мінутата», «Коаса», «Верховина, мати моя», «Тече вода з-за города» та інші, – закінчує свою розмову з нами Іван Лібер.

Вихований нашою партією та урядом, комуніст Іван Лібер при допомозі парторганізації села, при активній допомозі місцевої народної ради та підтримці своїх колег, як, наприклад, сім'ї Фурдь та Петра Кімпана, своєю скромністю і наполегливістю в праці, піснею зумів захопити трудових селян на активну участь у художній самодіяльності.

Але праця тов. Лібера на цьому не закінчується. Тепер він складає екзамени третього курсу по скрипці в Бухарестській консерваторії. Окрім того, він займається і творчою працею по музиці. Деякі його пісні відомі нашим читачам, а деякі його пісні на народні слова лунають серед копачелян і користуються неабияким успіхом.

– Без музики, – говорить він, – я не уявляю собі праці, адже вона приносить радість людям.

Михайло БОДНЯ

Monografiile tinereții noastre

COPĂCELE, localitate menționată încă din 1503, aceasta datează, în forma sa actuală, doar de la începutul secolului nostru (adică, sec. XX, n. red.). Locuitori de naționalitate ucraineană, veniți din Carpații Păduroși, s-au așezat aici în anii 1907-1912, ca muncitori forestieri. Primele case s-au construit în 1910. Erau din lemn și acoperite cu șindrilă. În 1926 și-a deschis pentru prima dată porțile o școală. Copii relativ puțini și o frecvență slabă, din cauza greutăților materiale. Abia în 1937 este înregistrat primul absolvent a șapte clase.

Anii de după Eliberare constituie, de aceea, perioada adevăratei vieți împlinite a locuitorilor din Copăcele. S-au construit case noi, căminul cultural și biblioteca (11000 volume), un magazin mixt, drumuri și trotuare, săli de clasă (cu cabinete și săli specializate, între care un cabinet de muzică, al doilea din județ), a fost terminat recent primul bloc (din cele patru planificate) cu șapte apartamente și servicii la parter etc. O șosea modernizată face legătura cu drumul național, prin comuna Constantin Daicoviciu, iar în continuare urmează să fie modernizat drumul județean prin Brebu.

Rezultatele din agricultură (de exemplu, producțiile la culturile de grâu și porumb sînt dublate față de ultimii trei ani), veniturile din industrie (mulți locuitori sînt încadrați în întreprinderile din Caransebeș), celelalte activități locale asigură o continuă creștere a nivelului de trai și totodată un

orizont spiritual superior. E suficient să amintim că valoarea desfacerilor de mărfuri prin magazinul cooperației depășește 1,2 milioane lei sau că în sat există 15 autoturisme și un foarte mare număr de aparate casnice, televizoare etc.

Pe de altă parte se impune a fi precizat că tinerii au azi largi posibilități de învățătură și afirmare culturală. Din comună s-au ridicat foarte mulți ingineri în toate domeniile (de la chimie la metalurgie sau de la construcții de mașini la agricultură), precum și trei scriitori: Ion Covaci, Gheorghe Pauliș, Vasile Barșai. Un cunoscut culegător de folclor este Ivan Liber, sub coordonarea căruia s-au afirmat corurile căminului cultural și al școlii generale – laureate ale unor concursuri muzicale. O bogată activitate artistică, permanentizată din 1950, asigură acestor locuri o tot mai marcată prezență pe plan județean.

Gh. JURMA

Corul „Alunul verde” – Copăcele 1951 – 2001

AMINTIRI, AMINTIRI

Aș vrea iar anii tinereții și mintea mea de-acum. Aș vrea să am iar înaintea toți anii ce-au trecut...

Îmi aduc aminte cu drag de satul meu natal și de anii cei mai frumoși din viața fiecărui om – anii tinereții. Satul Copăcele, un sat străjuit de păduri ușor accesibile, ne-a fost leagănul bucuriilor și al neajunsurilor a sute de copii și oameni maturi. Cine s-a născut la Copăcele nu va uita niciodată acest pământ binecuvântat de Dumnezeu, cu oameni modești, cinstiți și foarte muncitori.

Îmi aduc aminte de consătenii mei nu numai că erau oameni foarte buni, dar și pentru faptul că știau să se distreze. La nunți, la alte petreceri toți participanții cântau. Datorită acestui lucru nu era prea greu să formezi un cor, dar se puneau problema dirijorului. În anul 1951, în satul Copăcele apar doi tineri învățători, din care unul cunoștea bine tainele muzicii. Acesta era domnul Ivan Liber, care în scurt timp după sosire, cu ajutorul substanțial al cadrelor didactice, a înjghebat un cor în care am cântat și eu în timpul vacanțelor. În sat era foarte mult tineret care participa activ la realizarea actului cultural al Căminului Cultural. Mai târziu, foștii elevi au devenit specialiști în anumite domenii, dar ei n-au abandonat munca în cadrul Căminului Cultural. Vreau să remarc faptul că în fruntea

activităților culturale ale satului mereu se afla intelectualitatea satului și în primul rând cadrele didactice, care îi atrăgeau și pe țărani spre această activitate. Odată cu anii, formația corală a dobândit multă experiență, care a generat o serie de rezultate pozitive.

Mă bucur mult să constat că și astăzi în Copăcele se desfășoară măcar ceea ce s-a desfășurat în tinerețea mea la Căminul Cultural, dacă nu mai mult.

La an aniversar, doresc succes Corului „Zelena Liscena”, iar coriștilor multă sănătate și putere de afirmare din ce în ce mai mare.

înv. Ana FURDI – pensionară

„Alunul verde” – mândria noastră

Ca fiu al satului Copăcele, mă mândresc cu faptul că în satul meu natal timp de 50 de ani s-a desfășurat o vastă activitate culturală, dar mai ales 50 de ani de activitate corală sub conducerea prof. Ivan Liber, cu participarea directă a tuturor intelectualilor din sat și a mai multor țărani din sat. Am funcționat ca secretar al Primăriei comunei Copăcele timp de 42 de ani, în perioada 1957 – 1999, și am fost permanent animatorul vieții culturale. Îmi aduc aminte cu plăcere de frumoasele seri culturale desfășurate la Cămin, unde ne întâlneam, făcând repetiții la cor. Formațiile noastre au avut și succese, participând la diferite concursuri, dar mai frumoase au fost acțiunile cu corul la festivalurile din țări precum Cehia, Ucraina, Iugoslavia, unde acesta a fost primit cu mult entuziasm și apreciere deosebită. Pot exemplifica cu faptul că „Nunta din Copăcele”, prezentată de corul nostru pe scenele din orașul Cernăuți, se prezintă la Televiziunea din Ucraina și astăzi.

La momentul aniversar, aducem sincere mulțumiri tuturor coriștilor din aceasta perioada și credem că activitatea culturală și corală se va desfășura și în continuare cu și mai mare entuziasm.

Minai PILIPETI,
pensionar, fost secretar al Primăriei Copăcele

Corul „Alunul verde” din Copăcele

Îmi este foarte plăcut să vorbesc despre Corul mixt al Căminului Cultural din comuna Copăcele, localitate, în care am văzut lumina zilei, mi-am petrecut anii copilăriei și anii tinereții, iar astăzi locuiesc aici împreună cu familia.

Corul din Copăcele este o formație artistică față de care am un deosebit respect datorită faptului că aici a cântat mama mea, aici cântă soția mea și fiica mea, dar și pentru că este apreciat de toți cei care l-au ascultat interpretându-și repertoriul.

Datorită evoluției Corului „Alunul verde”, localitatea Copăcele a devenit cunoscută în cele mai îndepărtate colțuri ale județului Caraș-Severin, precum și pe alte meleaguri: Slovacia. Iugoslavia, Ucraina.

Corul sărbătorit este o formație de prestigiu, care prin repetițiile sale și concertele prezentate, desfășoară o intensă muncă educativă în rândul maselor, cât și în rândul membrilor săi.

La ceas aniversar, doresc Corului mixt „Alunul verde”/„Zelena Liščena” multe succese în activitatea sa și reîmprospătarea sa cu elemente tinere.

***Ioan ȘUTAC,
Primarul comunei Copăcele***

Cultura și actul artistic – necesarul în educația unui om

Avem nevoie de educație ca de apă, de căldură și de aer. Actul educativ se va face în instituțiile școlare, dar și în rîndul populației adulte. Mă voi referi la munca artistică desfășurată în cadrul Căminului Cultural din comuna Copăcele.

Născut în localitatea Copăcele, pe data de 7 septembrie 1948, parcurgând ciclul primar și gimnazial la Școala Generală Copăcele, am revenit, în urma absolvirii Facultății de Filologie din cadrul Universității din Timișoara, ca profesor la școala mai sus amintită, în septembrie 1971. Aici am întâlnit un adevărat „leagăn” al culturii, dar îndeosebi o muncă artistică de excepție. Colectivul de cadre didactice găsit în această școală, în frunte cu domnul profesor Ivan Liber, directorul unității la acea dată, m-a ajutat să-mi completez nu atât studiile, cât mai ales să înțeleg frumusețea cântecului ucrainean.

Din anul 1971 am luat parte activă, împreună cu soția, doamna profesoară Hubali Felicia, în cadrul Corului Mixt din Copăcele, dirijat cu măiestrie și mult tact pedagogic de domnul profesor Ivan Liber. Corul a prezentat multe spectacole atât în comuna Copăcele, cât și în alte localități din Caraș-Severin și din Timiș. Membrii corului au încântat spectatorii prin armonia și melodicitatea deosebită a pieselor muzicale compuse și prelucrate de dirijorul său, dar și prin costumația de o frumusețe aparte. Am îndeplinit și funcția de director al

Căminului Cultural, perioadă în care am fost ajutat în mod deosebit de profesorul Ivan Liber și de doamna învățătoare Maria Liber. Actul muzical s-a împletit armonios cu actul educativ prin piesele de teatru și prin brigăzi artistice.

Încântarea mea „se stinge” mereu odată cu apariția așa-zisei lipse de interes din partea tinerilor, care nu mai privesc cu același entuziasm și cu aceeași pasiune originalitatea și frumusețea melosului ucrainean.

În maestrul Ivan Liber avem toate speranțele de renaștere a muncii artistice, mai ales prin voința de a sărbători „50 de ani de la înființarea Corului Mixt din Copăcele”.

*Profesor Ioan HUBALI,
Directorul Școlii cu clasele I – VIII din Copăcele*

Viva la musica!

S-au scurs 50 de ani de la temeluirea corului din Capacele, construcție solidă în planul artei sonore, care dintru început nu a făcut notă discordantă cu armoniile formațiilor zămislite de obștile satelor bănațene.

În peisajul vieții muzicale din județul Caraș-Severin, Corul „Alunul verde” a adus originalitatea și stilul de interpretare specific poporului ucrainean prin: emisia vocală, repertoriul și ținuta vestimentară îngrijită.

Cultivând cu predilecție cântecul popular etnic, măiestrit prelucrat și armonizat de liderul corului, profesorul, dirijorul, etnomuzicologul, compozitorul Ivan Liher, și alți confrăți, dar și creația corală românească, formația din Copăcele a îndeplinit în anii existenței sale misiunea de „instructor” și „educator” al mai multor generații.

În cea de a 50-a toamnă ne îndreptăm cu pioșenie gândul spre vocile care au amuțit peste vreme, dorindu-le un somn lin, netulburat. Iar celor de azi, de mâine, de poimâine, le urăm cu sinceritatea prieteniei care ne-a legat o viață de „maestrul” Ivan Liber, bunul nostru coleg, și soția sa, Marica, sprijin de nădejde în culturalizarea locuitorilor acestei așezări, cât mai multe succese spre mândria fiecăruia, a satului, a locurilor de baștină și pentru progresul muzicii corale românești.

Caransebeș,

8 octombrie 2001

prof. dr. Dumitru JOMPAN

**Membru al Uniunii Compozitorilor
și Muzicologilor din România**

La mulți ani, „Alunule verde”!

Acum, când compun câteva cuvinte despre Corul „Alunul Verde“, gândurile mele zboară spre anii când au apărut primii muguri ai acestei formații... Ele zboară spre vremurile când în satul Copăcele nu erau nici drum asfaltat, nici curent electric, nici gaz, nici Căminul Cultural, nici pian, nici televizor, dar domina o sinceră dragoste față de oameni, iubire sinceră față de limba maternă și cântecul ucrainean. Din această dragoste față de cântec s-a născut Corul mixt care, mai târziu, a primit denumirea de „Alunul Verde”. El s-a născut prin contribuția cadrelor didactice ale Școlii din Copăcele, în frunte cu directorul Roman Hardeiciuc și soția sa, Olga Hardeiciuc. Lor li se datorează rădăcinile adânci care au păstrat echilibrul corului și i-au dat hrana necesară pentru existența sa. Rolul învățătorului în răspândirea culturii a fost, este și va fi mereu important, rolul acesta va fi mereu în sarcina sa.

„Alunul Verde”, de la înființare, a trecut pe diferite căi. Prin „cursurile” sale au trecut mulți tineri și vârstnici în cei 50 de ani, cu scopul de a interpreta repertoriul său și a populariza frumusețea cîntecului ucrainean.

În cei 50 de ani în cor au cântat cadre didactice, salariații primăriei, preoții, salariații poștei, comerțului și țărani. „Recoltele” bogate culese de „Alunul Verde” de-a lungul celor cinci decenii pe scenele din țara noastră, România, și din alte țări, vor rămâne scrise cu litere de aur în memoria celor care, cu sinceritate, au muncit în folosul culturii noastre.

Cu ocazia aniversării activității de jumătate de secol, urez Corului „Alunul Verde” cât mai multe flori roditoare și dragoste pentru limba și cântecul ucrainean.

Aduc sincere mulțumiri autorităților pentru crearea condițiilor și ajutorul sincer acordat în susținerea activității corului acasă și pe diferite scene din țară și din afara acesteia.

Ivan LIBER

Розвиток української культурної діяльності в Банаті

Кожний народ має свої звичаї, які появилися протягом століть. Народні звичаї – це ті, якими кожна нація керується в усіх ділянках громадського і суспільного життя.

Головні звичаї та мова – це найцінніші елементи, котрі допомагають кожній нації об'єднувати людей, а знаємо, що українці розселені по всіх куточках землі Румунії, також і в Банаті.

Знаючи історію наших банатських сіл, в яких проживають переселені українці протягом століття, основні галузі господарства, заняття, домашні промисли та ремесла, духовна культура, тож усім цим можна описати й розгортання культурної діяльності.

Від приходу перших українців до Банату, вони не забули свою мову, пісню, танець, релігію і стародавні звичаї. У перші роки вони організували тільки весілля, танці із сільськими музикантами. Пізніше, після побудови шкіл, будинків культури, почалася культурно-виховна праця, але тільки у Копашилі та Корнуцелі, артистична праця – організована учителями з учнями, а пізніше і з селянами.

Від 1951 р. почалися перші кроки у відродженні культурної праці – це був перший етап.

Від заснування в селі Копашиль хору, театральної групи й танцювального гурту директорам Романом Гордийчуком

і вчителем Іваном Лібером, а пізніше вчителем Іваном Шмуляком (випускники Української педагогічної школи в м. Сігеті, Мараморощина), відтоді продовжене передавання всім любов до пісні, до мови, праця для розвитку культури в Банаті.

Залишились спогади гарні про тих людей, одні з них, на жаль, відійшли з життя.

Після Грудневої революції починається другий етап розвитку української культурної діяльності в Банаті, бо появились можливість мати власну культуру для національного відродження меншин, демократичні права. Два хори, численні мішані хори «Зелена ліщина» і «Барвінок», перший заснований 1951 р., а другий – 1964 р., здобували великі успіхи не тільки в повіті та в Румунії, а і за її кордонами. Були найкращі роки згаданих діячів культури.

Після 1994-2000 рр. появилвся ще один художньо-артистичний колектив у м. Карансебеш – «Червона калина», яким керувала п. Клаудія Міря, маючи гарний пісенний репертуар, – допомагала їй сестра Ольга (дочки панотця Горчинського).

Число членів хору «Зеленаліщина» пізніше зменшилось, велика частина молодих селян переселились до міста, інші поїхали на заробітки, і так заснували об'єднаний хор «Голос українців» з двох колективів. У Корнуцелі була жіноча група, яка довго розвеселяла публіку веселими піснями. Тепер існує група молодих дівчат, учнів школи й танцювальна група, якими керують викладачі Михаєла Шімоня і Михайло Бобик.

Після переселення українців першої і другої хвилі з Мараморощини велика частина з них осілась у п. Тіміш кругом м. Тімішоари й м. Лугожу. У населених пунктах іс-

нують організації СУР і художньо-артистичні колективи. Можна підкреслити, що розвиток української культурної праці після 1991 р. і дотепер завдячується СУР, повітовим філіям і тим діячам, котрі так щиро і віддано працювали в культурній галузі, доклали зусиль, щоб і в п. Тіміш розгорталась культура. Бажання таких свідомих українців, як Юрій Семенюк у Лугожі, Степан Бучута в Тімішоарі, пізніше – Андрій Руснак, Юра Глеба – голова філії Тіміш, Анна Берегій, Савана Албічук, Маріана Брашов'яну в Щуці, здобувались дедалі кращі результати.

Анна БЕРЕГІЙ

Copăceleanca

Profesorul Ivan Liber de la Școala generală Copăcele a avut inițiativa înființării unui grup vocal feminin, desprins din corul mixt și grupul folcloric al căminului cultural din sat. Visul a devenit realitate în anul 1993. Acum, grupul vocal „Copăceleanca” numără opt tinere de diferite categorii profesionale, toate iubitoare de muzică, repertoriul acestora incluzînd cîntece ucrainene specifice tuturor zonelor, precum și unele locale, atît originale, cît și prelucrări. În plus, repertoriul cuprinde și unele compoziții ale prof. Ivan Liber, conducătorul grupului vocal, cum sînt „Floare de cireș”, „Cîntă cucu” sau „În grădină – grădiniță”, o prelucrare după un cîntec ucrainean local.

Grupul vocal „Copăceleanca” a primit și a onorat numeroase invitații în țară și în străinătate. Fetele au cîntat la Sala Lira din Reșița, la sediul Uniunii Ucrainenilor din România din București, iar la Timișoara au concertat cu ocazia Festivalului Internațional al Etniilor, care s-a desfășurat la Teatrul Maghiar, și la Festivalul Internațional al Minorităților, la sediul Forumului German. Cu aplauze și flori au fost răsplătite tinerele din Copăcele și după concertele susținute la Rona de Sus (Maramureș), Lugoj ca și la Cluj, unde, în 27 martie a.c., au cîntat la Societatea Culturală Ucraina – România. În străinătate, grupul vocal „Copăceleanca” a evoluat, alături de alte formații din diferite țări la Festivalul internațional

al cîntecului ucrainean „Dolea”, ținut la Cernăuți, ca și la festivalurile internaționale de folclor de la Kula (Iugoslavia), Svednic (Slovacia) și Hust (Ucraina).

Dar locuitorilor comunei Copăcele nu le este suficient că devin tot mai cunoscuți datorită prestației celor opt tinere care formează grupul vocal „Copăceleanca”. Începînd din anul 1993, anual, la Copăcele se organizează un concurs „Cine știe, câștigă”, întrebările fiind din muzica, literatura și etnografia ucraineană, la care participă ucrainenii adulți din întreaga noastră țară. Probabil că cel mai apreciat premiu al concursului, de care beneficiază absolut toți concurenții, este ospitalitatea deosebită cu care sint primiți la Copăcele...

Rodica MIHU

«Голос українців» у Караш-Северінському повіті

Так можна назвати культурно-художньо-виховну подію, яка відбулася у фестивальному залі музею в місті Карансебеш 21 червня.

Відвідуючи місто Тімішоару з дружиною та з пані архітекторкою Оксаною Флореску, щоб перевірити, як іде будова «Української хати», на запрошення голови Караш-Северінської філії СУР Івана Лібера поїхали ми в місто Карансебеш на це важливе культурно-художнє дійство. Музей знаходиться біля парку «Драгаліна», за ім'ям легендарного героя Банатського краю. Це чудовий будинок, міцний і просторий, колишня казарма ще з часів Марії Терези.

Тут нас зустрів повний зал глядачів і художні колективи Караш-Северінського повіту, до яких приєднався танцювальний колектив із Лугожу.

Глядачі – це українці з міста Карансебеша і навколишніх сіл. Важливо те, що глядачі були дуже активними й не переставали плескати, виражаючи своє душевне задоволення красою, яку вони тут побачили. У чім полягає ця краса? У першу чергу, треба сказати, що зал був прикрашений виставкою книжок українських письменників Румунії, стіни були одягнені українськими килимами, на яких можна було бачити гарні українські вишивані сороч-

ки, вишивані рушники та інші вироби здібних українок цього краю, повно квітів. Спитавши Івана Лібера, хто приготував так гарно зал, він усмішкою задоволення відповів, що це завдячується Карансебеському художньому колективу та голові місцевої організації СУР Юрію Тюхові. Подія почалася вітальною піснею «Ой зелене жито, зелене», яку виконали усі учасники, які знаходилися на сцені, тобто декламатори української поезії, танцювальний колектив, вокальні групи, хори, ведучі подією. Потім І. Лібер повідомив, що особливим гостем події є голова Союзу українців Румунії депутат Степан Бучута.

Після виконання пісні Іван Лібер, художній керівник події, виголошує цікаву тему, яку представив інженер Аді Фурді, а саме «Карансебеські українці». Цікава тема молодого інженера, тема, в якій зацікавлена людина може знайти відповідь на запитання: хто такі карансебеські українці? Публіка відплатила за інформації оплесками.

У продовженні керування подією було доручено професорам Сімоні Свистак та Михайлові Бобику.

Концерт проходив чудово. На початку виступили карансебешці зі своїм невеличким, але амбітним мішаним хором «Червона калина», виконавши пісню «Родиме село» на слова Івана Шмуляка і музику Івана Лібера. На знак подяки примареві Іванові Поповичу (Продану), який відстояв питання поставити «портрет» Івана Шмуляка на стіні будинку культури в селі Корнуцел і дати будинкові ім'я покійного поета. У продовженні гарно і ясно прозвучала пісня «Ой у лузі червона калина стояла» у виконанні Олі Горчинської та Цилі Зузячки під акомпанемент хору «Червона калина». Потім прозвучали пісні «Через річеньку, через болото» і «Чого, козаче, сумний ходиш?», у яких важливу роль відіграє не лише мелодія, але й цікавий

діалог між чоловічими та жіночими голосами. Художнє виконання, рівновага голосів, виразність тексту справили приємне враження на публіку.

Потім на сцену вийшов хор «Зеленаліщина» із Копачеле, невеликий щодо кількості своїх членів, але талановитий щодо виконання свого пісенного репертуару.

Хор незабаром сповнить 60 років свого існування, період за який він мав багатий пісенний репертуар народних пісень, складених у сюїти, чи просто коротких обробок, і кінчаючи авторськими піснями – автохтонних або закордонних композиторів.

Копачельський хор бездоганно володіє піснями, як із текстового, так і з мелодійного боку.

Гарячі оплески слухачів доказали, що хор своїми піснями успішно передав почуття слухачам.

Між виступами цих колективів глядачі мали нагоду почути Анцю Савчур, яка виразно декламувала вірш «Сміхованець» Михайла Волощука. Декламаторка так гарно сказала вірш, що в залі стало тихо, потім вибухли оплески.

На концерті виступали з віршами учні, які брали участь в олімпіаді української мови та літератури й декламування української поезії. У порівнянні з минулими роками учні набули досвіду і на сцені ведуть себе сміливіше.

Але іще не згасли гарячі оплески глядачів, як на сцені появився Корнуцельський «Барвінок», який виконав пісні свого репертуару під акомпанемент акордеоністів Петра Шушки та Миколи Сокача.

Колектив складається переважно з молодих жінок. Він виконав низку українських народних пісень з рідного села Корнуцел. Колектив дисциплінований, поважає бездоганно вказівки керівниці Цилі Шушко.

Новий художній колектив «Голос українців» (мішаний хор) сміливо виступив зі своїм добре підготовленим пісенним репертуаром. Прозвучала пісня «Банати, Банати» на слова Юрій Павліша, музику І. Лібера, яка «дебютувала» ще на відзначенні сторіччя від переселення українців із Закарпаття в Банат – в Копачелах 2006 року. Потім прозвучали інші авторські пісні та обробки народних пісень – «Ой там на товчку, на базарі».

На закінчення концерту виступила Анна Майош, учениця українського відділу Лугозького ліцею ім. Юлії Хаждеу.

Приємний голос Анни, вдалий вибір пісень створили приємне враження глядачам, і це її підбадьорило.

Концерт закінчився виступом лугозьких «Зелених барвіночків», які своїм танцювальним репертуаром просто зачарували публіку.

Взагалі, виступ музичних колективів, пісенний репертуар завдячується Іванові Ліберу – композитору, фольклористу і диригенту. Йому належить і сценарій концерту, але, розуміється, що все це лише з допомогою всіх учасників. У кінці музичного моменту всі артисти зібралися на сцені, щоб попрощатися з глядачами. У цей момент Іван Лібер, як диригент, як керівник Караш-Северінського українства, щиро подякував артистам за їхній труд у підготовці художньо-виховних подій, а потім попрощався із публікою виконуючи разом зі своїми артистами пісню «До побачення»:

До побачення, будьте веселі,
Хай вам, друзі, в усьому щастить.
Хай у кожній сім'ї та родині
Пісня дружби крилата дзвенить.

Запитавши Івана Лібера про вдаість цієї події, він сказав, що надіявся на успіх, що всі реалізатори події щиро і віддано працювали, всі керівники старалися створити умови для цього, але успіх був понад сподівання. Тут велику роль відіграла допомога повітового комітету, а особливо першого заступника Івана Поповича (Продана) і голови місцевої організації Юрія Тюха, а особливо художні колективи, без яких подія була неможлива. За цей труд їм треба подякувати.

Поздоровляємо усіх українців Караш-Северінського повіту, весь провід філії, і нехай всі ступають слідами свого невтомного керівника, відданого борця за українство і українську культуру в цьому куточку країни Івана Лібера.

На все добре, дорогі українці!

Червень, 2009 р.

*Депутат Степан БУЧУТА,
голова СУР*

BIBLIOTECA JUDEȚEANĂ
PAUL IORDACHE

INSPECȚIUNEA PENTRU CULTURĂ
CARAȘ-SEVERIN

DIPLOMA DE ONOARE

În calitate de **Invitat de Onoare** **IVAN LIBER**
DIPLOMA și titlu de **MEMBRU DE ONOR** al Bibliotecii Paul Iordache, în
ocazia **Festivății Internaționale al curvilor de
copii și tineret „TIHOTEI POPOVICI”-ed. III-**
pentru **PARTICIPARE**

MAGNA CUM LAUDE

REȘITA

Director
prof. Gabriela Crăciunescu

Data **16 mai 1993**

Director
prof. Vasile Mihai Eftimescu

CONSILIUL JUDEȚEAN CARAȘ-SEVERIN
acordă titlul de

Cetățean de Onoare
al județului Caraș-Severin

domnului **Ivan Liber**

pentru merite deosebite în promovarea intereselor județului Caraș-Severin.

Fișă nr. 31 octombrie 2010

PRESEDINTE
Serin Frunzăverde

[Signature]

DIPLOMA DE EXCELENȚĂ

Se acordă
Corului „ALUNUL VERDE,”
cu ocazia sărbătoririi celor
60 ani de activitate.

Reșita,
28 septembrie 2013

Marșeș
Gheorghe PURICA

Consiliul Județean Cluj-Senior
Centrul Județean pentru Conservarea și
Promovarea Culturii Tradiționale Cluj-Senior

Diploma de excelență

Se acordă domnului prof.

IVAN LIBER,

pentru promovarea muzicii corale vocale, în
caz de aniversări a 50 ani de activitate a corului
"Eternitatea" din Comuna Băușor

Comitetul Județean
29 octombrie 2014

Marșeș
Gheorghe Tănas

Зміст

Український мішаний хор «Зелена ліщина»	5
Український дитячий хор «Бруньки»	27
Висновки	32
Хористи «Зеленої ліщини»	50
Список хористів, які співали у мішаному хорі «Зелена ліщина»	54
Пісенний репертуар мішаного хору «Зелена ліщина»	58
Діяльність Союзу українців Румунії у Караш-Северінському повіті (2010-2015)	61
Художньо-культурна діяльність як важлива частина загального виховання	69
Лист до всіх «дітей» мішаного хору «Зелена ліщина»	77

СПОГАДИ, ВІДГУКИ

Для «Зеленої ліщини»	81
«Музика приносить радість людям»	82
Monografiile tinereții noastre	86
Corul „Alunul verde” – Copăcele	88
„Alunul verde” – mândria noastră	90
Corul „Alunul verde” din Copăcele	91

Cultura și actul artistic –	
necesarul în educația unui om	92
Viva la musica!	94
La mulți ani, „Alunule verde”!	95
Розвиток української культурної діяльності	
в Банаті	97
Сорăceleanca	100
«Голос українців»	
у Караш-Северінському повіті	102